

رسالة خير البشر

۲

برنامه اجرائی ارتقاء سواد حقوقی

در کتاب‌های درسی پایه ہفتم

حمیدرضا آیت‌اللہی

حمید حدادی اصل

برنامه اجرائی

ارتقاء سواد حقوقی

(در کتاب های درسی پایه هفتم)

به کوشش:

حمیدرضا آیت اللهی / حمید حدادی اصل

صفحه آرایی:

جعفر خدادی

شمارگان:

???? نسخه

شابک:

۹۷۸-۶۰۰-۷۹۱۳-??-?

چاپ:

اول- ۱۳۹۹

قیمت:

??????? هزار تومان

کلیه حقوق محفوظ است

برنامه ارتقاء سواد حقوقی پایه هفتم..... ۱

مقدمه ۳

برنامه ارتقاء سواد حقوقی در دانش آموزان پایه هفتم بر اساس اهداف و انتظارات..... ۷

۱. مفهوم حق و تکلیف..... ۸

۲. حقوق متقابل فرزند و والدین ۱۱

۳. حقوق متقابل معلم و دانش آموز..... ۱۵

۴. قاعده منع اضرار به غیر (لاضرر+اصل ۴۰ قانون اساسی)..... ۲۰

۵. آشنایی کلی با قوای سه گانه..... ۲۴

۶. مالیات ۲۸

۷. پاسخگویی افراد در قبال وظایف و مسئولیت ها..... ۳۲

۸. حقوق کسب و کار الکترونیکی (خرید و فروش الکترونیک)..... ۳۶

۹. قرض الحسنه، ربا، خرید اقساطی و مضاربه..... ۴۱

۱۰. لزوم ثبت مکتوب معاملات و قراردادها..... ۴۶

۱۱. آشنایی با برخی اعمال مجرمانه (توهین و افترا)..... ۵۱

۱۲. آشنایی با برخی اعمال مجرمانه (سرقت)..... ۵۵

۱۳. حقوق افراد در حفاظت شدن از سوء استفاده های جنسی و وظیفه جامعه در پیشگیری از بزه‌دیدگی جرایم جنسی مخصوصا در کودکان..... ۶۰

۱۴. حقوق افراد جامعه در پیشگیری از بزه‌دیدگی ناشی از انتشار اطلاعات در فضای مجازی..... ۶۵

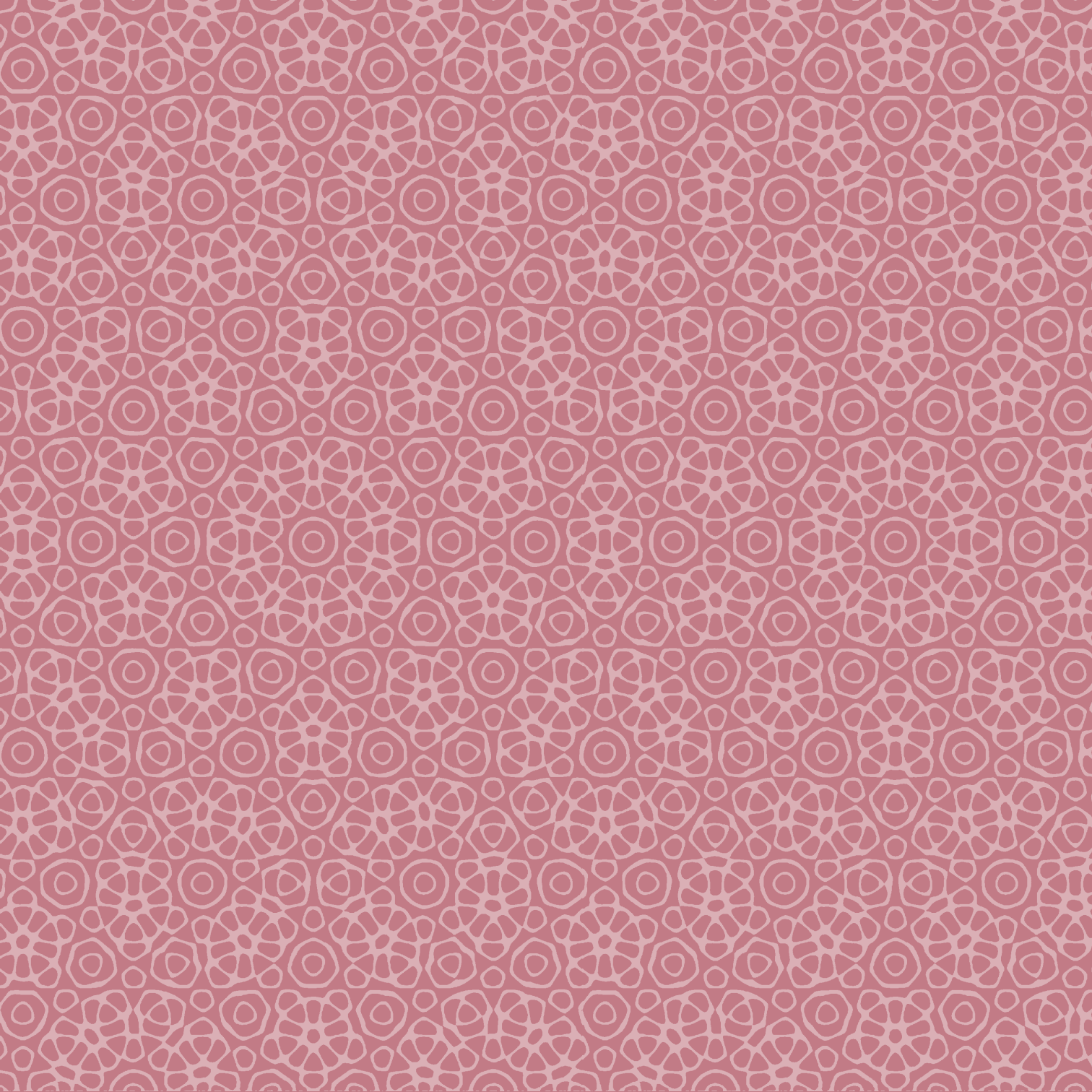
۱۵. مراجع حل و فصل دعوا و احقاق حق؛ نیروی انتظامی (پلیس)..... ۶۹

۱۶. احترام به قوانین و حقوق دیگران و اهمیت دادن به تکالیف خود در قبال آنها..... ۷۲

برنامه ارتقاء سواد حقوقی پایه هفتم

در مجلد پیشین اهمیت ارتقاء سواد حقوقی دانش آموزان در دوران ۱۲ ساله تحصیل گفته شد. ذکر شد که یکی از مهم‌ترین توانمندی‌هایی که دانش آموزان باید طی فرایندی گام به گام آن را فراگیرند حقوق و وظایف فردی و اجتماعی شان است، و آموزش و پرورش باید برنامه‌هایش را بگونه‌ای طراحی کند که دانش آموز پس از پایان تحصیلات، نه تنها حقوق و وظایف خود را بشناسد بلکه بینش حقوقی پیدا کرده و زندگی کردن بر اساس آن را نیز تمرین کرده و به عادت سپرده باشد. این مهم همان منظور ما از ارتقاء سواد حقوقی است. برای ارتقاء سواد حقوقی باید دانش آموزان هم در دانش و هم در بینش و هم در مهارت و توانمندی ارتقاء یابند.

بر این اساس طرحی توسط قوه قضائیه مصوب شد تا به عنوان اولین قدم این برنامه برای پایه هفتم (دبیرستان دوره یک) تنظیم گردد. بدین منظور توضیح داده شد که این طرح در دو مرحله انجام خواهد شد. در مرحله اول مشخص می‌شود که اولاً، نیازهای حقوقی یک دانش آموز در ۱۲ سال چیست و سپس بخشی از نیازها متناسب با توانایی وی در پایه هفتم انتخاب گردد. در مرحله اول ابتدا با حقوقدانان و قضات و وکلای فرهیخته که توسط قوه قضائیه معرفی شده بودند جلساتی تشکیل شد تا عناوینی که یک دانش آموز در دوران تحصیلش باید درباره آنها فراگیری داشته باشد و ممارست کند تا در زندگی عملی اش از آنها استفاده کند مشخص گردد. طی جلسات متعددی با مشورت و نظر دست اندرکاران فوق و همچنین استادان دانشگاه‌های مهم کشور عناوین حقوقی که برای دوره ۱۲ ساله مورد نیاز دانش آموزان است استخراج گردید و با توجه به شرایط سنی دانش آموزان پایه هفتم برخی از این عناوین برای برنامه پایه هفتم انتخاب گردید.

سپس ضمن شرح مختصری درباره معنای آن عنوان، اهداف کلی و جزئی که باید برای هر عنوان در نظر گرفت معین گردید. از آنجا که این اهداف کلی است باید مشخص گردد که دقیقاً در نظر داریم دانش آموز در انتهای پایه هفتم به چه دانش و بینش و توانایی برای برآوردن هدف برسد. بدین منظور با مشورت فرهیختگان فوق و دست اندرکاران تعلیم و تربیت برای هر عنوان سه دسته انتظارات استخراج کردیم. بدین معنا که در دسته اول، مشخص گردید که انتظار داریم دانش آموز در انتهای پایه هفتم به چه دانش‌هایی و تا چه حد در باره عنوان مطروحه می‌خواهد برسد، در دسته دوم مشخص کردیم که انتظار داریم دانش آموز چه بینش‌هایی را در پایه هفتم درباره آن عنوان کسب کند؛ و در دسته سوم توقع می‌رود که دانش آموز چه توانمندی‌های حقوقی را در انتهای پایه هفتم بدست آورد.

در کتاب اول نقشه راه خود را مشخص ساختن اهداف و انتظارات برای دانش آموز پایه هفتم درباره ۱۶ عنوان حقوقی انتخابی معلوم کردیم و بطور دقیق مشخص ساختیم که هرگونه برنامه اجرایی برای ارتقاء سواد حقوقی آنها باید ناظر به برآوردن چه انتظاراتی باشد. در طرح مصوب، این بخش از کار تحت عنوان یک کتاب با عنوان «اهداف، انتظارات دانشی، بینشی و مهارتی از سواد حقوقی برای پایه هفتم» مقرر گردیده بود که بحمدالله انجام شد.

در همان طرحنامه مقرر گردید کتاب دومی نیز طراحی گردد تا نحوه محقق ساختن این اهداف در پایه هفتم تحت عنوان برنامه اجرایی ارائه شود. این کتاب به همین منظور تنظیم گردیده است.

اما به محض مطرح کردن برآوردن یک نیاز علمی یا دانشی دانش آموزان، اولین چیزی که به طور سنتی بنظر می‌رسد این است که کتابی درباره آن موضوع تدوین گردد و درسی با آن عنوان گذاشته شود و یک ساعت در هفته به تدریس مستقیم آن عنوان پرداخته شود. اما عملاً این کار نشدنی است چرا که میزان مطالبی که یک دانش آموز در هر پایه باید فراگیرد مقدار محدودی است. لذا یا باید از این حدود فراتر رفت که عملاً ناممکن است و یا باید یک درس دیگر را حذف کرد و این درس را جایگزین آن نمود، که سواد حقوقی در اولویت دروس دانش آموز قرار نمی‌گیرد. از آن گذشته با تدریس مستقیم برخی عناوین، مهارت‌ها و بینش‌ها کمتر محقق می‌گردد. نمی‌توان با عدول از مسلمات تعلیم و تربیت نتیجه موثری را بدست آورد. چگونه باید این ۱۶ عنوان و بیش از ۲۰۰ انتظار را در پایه هفتم اجرایی سازیم؟

از آنجا که آموزه های حقوقی جدای از زندگی دانش آموز و جریان فراگیری او نیست خوشبختانه می توان فرآیند تعلیم و تربیت را بگونه ای سازمان دهی کرد که در ضمن فراگیری سایر دروس اینگونه اهداف و انتظارات نیز برآورده گردد. بسیاری از دروس دربردارنده مفاهیم حقوقی است که در ضمن آموزش بسیاری مطالب می توان آن آموزه ها یابینش ها یا مهارت ها را بطور غیر مستقیم به دانش آموز یاد داد. دانش آموز می تواند در ضمن درس علوم اجتماعی خود در بخشهای از درس بطور غیر مستقیم «منع اضرار به غیر» را نیز فراگیرد. یا در درس علوم تجربی وقتی با منابع طبیعی آشنا می گردد «پاسخگویی افراد در قبال وظایف و مسئولیتها» را بداند و به آن بینش پیدا کند و مهارتهایی برای آن کسب کند. یا در درس کار و فناوری می تواند «حقوق کسب و کار» را در ضمن مطالب درس فراگیرد. یا «احترام به قانون و حقوق دیگران» را در درس بینش دینی به گوش جان بسپارد. یا در درس تفکر و سبک زندگی «حقوق والدین و فرزندان» را محور تفکر و سبک زندگی خود قرار دهد. یا در درس قرآن با «توهین و افترا به عنوان یکی از اعمال مجرمانه» آشنا شده و پرهیز از آن را در قلمرو های مختلف سرلوحه زندگی اش قرار دهد. یا وقتی درس رایانه فرا می گیرد با «حقوق افراد جامعه در پیشگیری از بزه‌دیدی ناشی از انتشار اطلاعات در فضای مجازی» آشنا شود.

با این نگرش، کلیه اهداف و انتظارات به برنامه درسی دانش آموزان عرضه شد؛ یعنی از معلمان هریک از دروس پایه هفتم خواستیم تا در یک جمع متشکل از تمامی آنها، یک به یک اهداف و انتظارات را بازگو کنیم و هریک متناسب با برنامه درسی خودش ببیند در حاشیه چه درسی می تواند این انتظار را برآورده کند. در نتیجه هر معلم عرضه می داشت که در چه درسی از برنامه درسی خودش و چه صفحه ای از کتاب درسی اش می تواند بطور ضمنی انتظار فوق را برآورده کند. جالب آن بود برخی از اهداف و انتظارات نه در یک درس که در چند درس قابل ارائه دانسته شد. با این روش، بدون آن که درسی به برنامه درسی دانش آموزان افزوده گردد و عنوان درسی جدیدی مطرح شود بطور غیر مستقیم یک به یک اهداف ضمن درس ها برآورده می شدند. البته اندکی از انتظارات در درس های رسمی دانش آموزان قابل ارائه نبود، لذا برای آنها برنامه های جداگانه ای چه در فعالیتهای پرورشی و چه در گردش های علمی و چه در اردوهای تفریحی تنظیم شده است که طی آن دانش آموزان می توانند دانش یا بینش یا مهارت حقوقی لازم را در آنها کسب کنند. این موارد هم جداگانه پیشنهاد شده است.

این کتاب نقشه راهی برای معلمان پایه هفتم است تا بدانند چگونه می‌توانند سواد حقوقی دانش آموزان را ضمن برنامه درسی شان ارتقاء ببخشند. این کتاب راهنما برای معلمان تدوین شده است و بوسیله دستور العمل‌های آن می‌توانند طی یک کار جمعی با تقسیم کار، برنامه ارتقاء سواد حقوقی را بدون افزودن عنوان درسی جدید انجام دهند. لازم است از جناب آقای حدادی اصل و جناب آقای ایزدیان که هماهنگی‌های لازم را برای جلسات و تنظیم صورتجلسات انجام دادند دوباره در این بخش کار تشکر کنم. همچنین از دبیران پایه هفتم که وقت گذاشته و با صبر و تحمل یک به یک مطالب درسشان را بررسی کردند و سعی نمودند جای طرح هر یک از انتظارات را در برنامه درسی شان نشان دهم سپاسگزاری کنیم. این عزیزان جنابان آقایان مالکی (مدیر دبیرستان و دبیر ادبیات)، محمد رفعت (دینی و عربی)، حمید ملایی (قرآن و مفاهیم قرآنی)، عباس حق وردی (علوم تجربی)، مرتضی باباخانی (تفکر و سبک زندگی)، حسین دادگستر نیا (علوم اجتماعی)، امیرحسین خرم نژاد (ریاضی)، مهدی تهرانی (کار و فناوری)، میلاد حاجی‌زاده (علوم اجتماعی)، محمدرضا سراجی (ورزش) و سید حسین حسینی (ریاضی) بوده‌اند.

حمیدرضا آیت‌اللهی

تیرماه ۱۳۹۹

برنامه ارتقاء سواد حقوقی در دانش آموزان
پایه هفتم بر اساس اهداف و انتظارات

۱. مفهوم حق و تکلیف

حق نوعی امتیاز و اختیار است ولی تکلیف وظیفه‌ای است که بر عهده کسی است. و معمولاً در مقابل هر حقی، تکلیفی نیز وجود دارد. می‌توان گفت معمولاً افراد در خانواده یا اجتماع حقوق و تکالیف متقابلی در برابر یکدیگر دارند. هیچ انسانی نیست که فقط حق داشته باشد و یا فقط تکلیف بلکه هر انسانی در پاره‌ای از امور ممکن است محق باشد و در برخی موارد دیگر مکلف به انجام کاری یا خودداری از انجام آن. برای تحقق هر تکلیف، دست کم سه رکن اساسی لازم است. اول: مکلف یعنی کسی که ملزم به انجام یا ترک امر معینی شده است. دوم: مورد تکلیف و آن امری است که باید شخص مکلف به جا آورد یا ترک نماید. سوم: رابطه حقوقی رابطه حقوقی که به موجب قانون بین مکلف و مورد تکلیف شکل می‌گیرد. در نظام حقوقی، واژه حقوق، جمع حق است و کار برده‌های متفاوت و گوناگون دارد:

هدف کلی: شناخت نسبت حق و تکلیف

هدف جزئی: بفهمد که حق و تکلیف چیست و اینکه در مقابل هر حقی تکلیفی وجود دارد و نمونه‌های آن را بداند.

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بدانند:

۱- مفاهیم حق و تکلیف چیست. (۱-د از ۱)

• علوم اجتماعی: پاراگراف دوم از صفحات ۴ تا ۲

• تفکر و سبک زندگی: صفحات ۳۰ و ۷۲ و ۱۱۸

• فارسی: صفحه ۱۳۸

۲- برخی مصداق‌های حق و تکلیف کدام‌ها هستند. (۲-د از ۱)

• علوم اجتماعی: قسمت‌های صورتی درس ۱ و ۲

• تفکر و سبک زندگی: ص ۷۲ و ۷۸

• جغرافی: ص ۵۱

• کار و فناوری: ص ۴۸ (خرید)

۳- بدانند که در مقابل هر حقی تکلیفی است و نمونه‌هایی از حقوق و تکالیف مقابل آن را بدانند. (۳-د از ۱)

علوم اجتماعی: پاراگراف اول درس ۲ ص ۶ قسمت‌های کرم رنگ

• جغرافی: ص ۶۷

• فارسی: ص ۱۳۹

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسد:

۱- حقوق خود و سایر مردم را درک کند و به بینش مطالبه‌گرانه صاحبان حقوق دست پیدا کند. (۱-ب از ۱)

• علوم اجتماعی: ص ۹

۲- وظیفه و تکلیف و ضرورت وجود آن در جامعه و حتی علت وضع مجازات به علت عدول از تکلیف را

باور کند. (۲-ب از ۱)

• جغرافی: ص ۷۱

- کار و فناوری: ص ۱۳ (وظایف تیم ورزشی) ص ۴۹ (نکات ایمنی)
- ۳- حقوق هر فرد را از منظر تکالیف دیگری باور داشته باشد. (۳-ب از ۱)
- علوم اجتماعی: ص ۶
- تفکر و سبک زندگی: ص ۱۲۳
- کار و فناوری: ص ۱۲ (پرسش‌های پایین صفحه)

انتظارات در حوزه کنش (مهارت): انتظار می‌رود فرا گیرنده بتواند:

- ۱- بسیاری از حقوق (اساسی یا مدنی) را نشان دهد. (۱-م از ۱)
  - علوم اجتماعی: درس ۴ (ص ۱۷ و ۱۸)
- ۲- بسیاری از تکالیف افراد در قبال دیگران و جامعه نشان دهد. (۲-م از ۱)
  - علوم اجتماعی: ص ۸ (فسمت صورتی و کرم رنگ)
  - تفکر و سبک زندگی: ص ۸۳ و ۱۱۸ و ۱۲۳
  - کار و فناوری: ص ۱۰ (چند راه حل جهت پیشرفت کشور)
  - پیام‌های آسمان: ص ۱۴۵
- ۳- تکالیف متناظر با حقوق بند اول را و حقوق متناظر با تکالیف بند دوم را نشان دهد. (۳-م از ۱)
  - علوم اجتماعی: پاراگراف دوم ص ۶
  - فارسی: ص ۱۳۸

۲. حقوق متقابل فرزند و والدین

در روایات آمده که اگر پدر و مادری از فرزندانشان راضی باشند موجب خیر و برکت و سعادت فرزند می‌شود. اگر در حق فرزندان خود دعا کنند خداوند به این دعا توجه خاصی می‌نماید، کما این که اگر والدین از فرزندان ناراضی باشند و خدای ناکرده آنها را نفرین کنند ممکن است خداوند بر چنین فرزندانیه که موجب ناراحتی والدین شوند قهر و غضب نماید. این امر نشان می‌دهد که پدر و مادر نسبت به فرزندانشان حقوقی دارند که فرزندانشان باید آنها را مراعات کنند.

به همین صورت پدر و مادر در قبال فرزندان خود تکالیفی دارند. برخی از این وظایف عبارتند از: رسیدگی به فرزندان، عدالت بین فرزندان، گسترش دوستی بین خود و آنها، پرهیز از سخن زشت و ناروا به آنها، مراقبت از رفتار فرزندان و نیز مراقبت از سلامتی آنها، تأدیب فرزندان، تهیه ملزومات زندگی آنان توسط پدر، انتخاب نام مناسب برای فرزندان و آشنا ساختن فرزندان با آموزه های دینی و روشهای صحیح اخلاقی. از سوی دیگر وظایف و مسئولیت های فرزندان (برگرفته از سوره ی اسراء آیه ۲۳ و ۲۴) عبارت است از: اطاعت و فرمانبرداری از پدر و مادر، نیکی و احسان و خدمت به پدر و مادر، اف و سخن رنجش آور به پدر و مادر نگفتن، با آنها با سخن نیکو صحبت نمودن، بال تواضع و فروتنی را برای والدین فرود آوردن، حتی المقدور نیازهای والدین را برآوردن و احترام والدین را نگه داشتن و در مواقع پیری و ناتوانی مراقبت از آنها.

هدف کلی: درک حقوق و وظایف فرزندان در قبال پدر و مادر و بالعکس

هدف جزئی: شناخت انواع وظایف فرزندان نسبت به پدر و مادر و وظایف اولیاء نسبت به فرزندان و حقوق متناظر با آن و اهمیت رعایت آن.

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بداند:

۱- بسیاری از تکالیف او نسبت به پدر و مادر چیست و چگونه این تکالیف برای پدر و مادر حق ایجاد

می‌کند. (۱-د از ۲)

• علوم اجتماعی: ص ۳ و ۸

• تفکر و سبک زندگی: ص ۷۸

• پیام‌های آسمان: ص ۵۰

• عربی: ص ۶۷ و ۶۸ درس هفتم

۲- برخی تکالیف عمده پدر و مادر را نسبت به فرزندان چیست. (۲-د از ۲)

• علوم اجتماعی ص ۸

• تفکر و سبک زندگی: ص ۷۸

• عربی: ص ۶ شماره ۲

۳- اهمیت و ضرورت رعایت وظایف خود نسبت به پدر و مادر مخصوصا از لحاظ دستورات الهی بدانند.

(۳-د از ۲)

• علوم اجتماعی: قسمت اول و دوم از ص ۷ و ۸

• تفکر و سبک زندگی: ص ۷۸

• فارسی: ص ۶۴ و ۱۶۲

- پیام‌های آسمان: ص ۴۸ آ
- عربی: ص ۲۸ شماره ۴
- آموزش قرآن: ص ۴۹ آیه ۴۰ و ۴۱

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسد:

۱- علی رغم حقوقی که در خانه دارد ولی همواره باید تکلیف خود را در قبال پدر و مادر انجام دهد. (۱-ب از ۲)

• علوم اجتماعی: ص ۳

• تفکر و سبک زندگی: ص ۷۸

۲- از بی احترامی و انجام ندادن وظایفش نسبت به پدر و مادر بیزار باشد. (۲-ب از ۲)

• علوم اجتماعی: قسمت کرم رنگ اول ص ۴

• تفکر و سبک زندگی: ص ۷۸

• فارسی: ص ۱۶۲ و ص ۹۴

• پیام‌های آسمان: ص ۵۲

۳- تقدم انجام وظایف در قبال پدر و مادر را نسبت به سایر تکالیفش باور داشته باشد. (۳-ب از ۲)

• علوم اجتماعی: ص ۶ (خط ۴)

• تفکر و سبک زندگی: ص ۷۸

• فارسی: ص ۶۴ و ۱۶۲

• عربی: ص ۶۷

انتظارات در حوزه کنش (مهارت)؛ انتظار می‌رود فرا گیرنده بتواند:

۱- تمامی تکالیف خودش را نسبت به پدر و مادر بگوید و چندین مصداق جزئی از تکالیف خودش را

نشان دهد. (۱-م از ۲)

- علوم اجتماعی: قسمت کرم رنگ اول ص ۸
- تفکر و سبک زندگی: ص ۷۸

۲- ارزش رعایت حقوق پدر و مادر و محدوده آن را بیان کند و رعایت آن را از وظایف خود بداند. (۲-م از ۲)

- علوم اجتماعی: قسمت کرم رنگ ص ۷
- تفکر و سبک زندگی: ص ۷۸
- عربی: ص ۹ شماره ۱

۳- درک درستی از مجموعه زحماتی که پدر و مادر برای او کشیده‌اند و در نتیجه علت تکلیف خود را نسبت به پدر و مادر بیان کند. (۳-م از ۲)

- علوم اجتماعی: قسمت کرم رنگ ص ۸
- تفکر و سبک زندگی: ص ۷۸
- جغرافی: کاربرگ شماره ۱۲

۴- احترام همیشگی به پدر و مادر داشته باشد و وظایفش را مبتنی بر احترام انجام دهد. (۴-م از ۲)

- علوم اجتماعی: چهار خط اول قسمت کرم رنگ اول ص ۸
- تفکر و سبک زندگی: ص ۷۸
- فارسی: ص ۶۴ و ۱۶۲
- پیام‌های آسمان: ص ۵۰
- عربی: ص ۳۲ شماره ۱
- آموزش قرآن: ص ۴۰، ۹۹ و ۱۰۰

۳. حقوق متقابل معلم و دانش آموز

معلم می‌تواند نقشی حیاتی در زندگی دانش آموز ایفا کند و می‌تواند مسیر زندگی دانش‌آموز را تغییر دهد. از این‌رو معلم باید به تدریج آداب و اخلاق پسندیده را با سایر آموزش‌های خود در دانش‌آموز احیا کند و یاددهی خود را تا درک کامل مطالب که باید آموزش دهد پیگیر باشد و تمامی همتش را بر تحقق یادگیری در دانش‌آموز قرار دهد. معلم باید اهمیت، فضیلت و جایگاه و مقام علم را برای دانش‌آموز روشن سازد و هر آنچه را که برای خود به عنوان یک الگو می‌پسندد، به شاگردانش تعلیم دهد و آنان را به آراستگی نسبت به فضایل و اجتناب از رذایل دعوت کند. معلم نباید هیچ‌گاه به خاطر داشتن علم بر دانش‌آموز فخرفروشی ورزد و صفاتی چون عُجب، تکبر و خود برترینی را به هیچ وجه نباید در خود داشته باشد؛ زیرا داشتن چنین صفاتی برای معلم تأثیرات بسیار منفی را برای شاگردان به جا خواهد گذاشت. لذا نقش یک معلم بویژه در اوقات حضور شاگردان در مدرسه سرپرستی، مراقبت، تعلیم و تربیت آنان است، به گونه‌ای که در هر بخشی از زندگی آنها می‌تواند نقش تربیتی داشته باشد. مثلاً از آنها دلجویی کند، و اگر نیازی در یادگیری درس داشته باشند در تأمین آن کوشا باشد.

در مقابل حقّ معلم این است که دانش‌آموز به او احترام گذارد، آنچه معلم برای یادگیری اومی گوید و یا انجام آن را از او می‌خواهد اطاعت کند، به مطالبی که برای آموزش اومی گوید به دقت گوش کند، محضرش را موقّر دارد، به او توجه نماید، صدایش را بر او بلند نکند، در محضر او بدون اجازه با کسی سخن نگوید، در

حضور او از کسی غیبت نکند، اگر پیش او از معلم بدگویی شود، از وی دفاع کند، عیبهایش را بپوشاند، خوبیها و صفات نیکش را آشکار سازد، با دشمن او همنشینی نکند و با دوستش دشمنی نوزد. هرگاه این کارها را انجام داد، فرشتگان خدا درباره دانش آموز گواهی دهند که او برای رضای خداوند جلّ اسمه، نه برای مردم، نزد آن معلم رفته است و دانش او را فرا گرفته است. (امام سجّاد علیه السلام: الخصال: ۵۶۷ / ۱ منتخب میزان الحکمة: ۴۰۰)

هدف کلی: درک درست از حقوق معلم و حقوق خود و تکالیف متناظر با آن

هدف جزئی: شناخت حقوق خود و معلم و رعایت حقوق معلم بخاطر وظایفی که دانش آموز دارد و مطالبه گری برای حقوق خودش و در محدوده حقوق خود

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بداند:

۱- معلم چه حقوقی را نسبت به دانش آموز دارد و تکالیف دانش آموز نسبت به رعایت این حقوق چیست.

(۱-د از ۳)

• علوم اجتماعی: ص ۴ (قسمت درمدرسه)

• تفکر و سبک زندگی: ص ۸۱

• فارسی: ص ۹۷

• عربی: ص ۳۲ شماره ۳ و ص ۲ شماره ۳

۲- حقوق خود در قبال معلم کدامها هستند و محدوده حقوق دانش آموز تا کجاست و در موارد تضییع

حقوقش و چگونه می‌تواند حقوق خودش را از طرق مختلف و با احترام بدست آورد. (۲-د از ۳)

• علوم اجتماعی: ص ۸

- تفکر و سبک زندگی: ص ۸۱

- فارسی: ص ۹۷

۳- چرا باید احترام معلم را علی رغم حقوق خودش داشته باشد. (۳-د از ۳)

- علوم اجتماعی: ص ۴

- تفکر و سبک زندگی: ص ۸۱

- پیام های آسمان: ص ۱۸

۴- منشا بوجود آمدن حقوق و تکالیف خود و معلم را بیان کند. (۴-د از ۳)

- علوم اجتماعی: قسمت کرم رنگ آخر از ص ۷ و قسمت آبی رنگ و بالای آن از ص ۲

- تفکر و سبک زندگی: ص ۸۱

- پیام های آسمان: ص ۱۳۶

- عربی: صفحه ۱۰ شماره ۳

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می رود فراگیرنده به این بینش برسد:

۱- رابطه حق و تکلیفی خود و معلمش صرفاً بر اساس یک سود دوجانبه نیست بلکه جنبه حقوق اساسی

و مدنی دارد و رعایت نکردن آن می تواند موجب بازخواست جامعه گردد. (۱-ب از ۳)

- علوم اجتماعی: توضیح ذیل اصل ۳۰

- تفکر و سبک زندگی: ص ۸۱

۲- اگر هریک از دانش آموز و معلم حقوق دیگری را رعایت نکنند مستلزم آن نیست که هر یک نسبت

به دیگری وظایفش را انجام ندهد، در نتیجه این نوع بهانه برای انجام ندادن تکلیف درست نیست مگر

قانون بگوید. (۲-ب از ۳)

- علوم اجتماعی: اصل ۳۰ (ص ۴ و ۸ و ۱۸)

- تفکر و سبک زندگی: ص ۸۱

- عربی: ص ۲ شماره ۳ و ۴

۳- صمیمیت معلم و دانش آموز پس از رعایت حقوق یکدیگر است. (۳-ب از ۳)

- علوم اجتماعی: قسمت کم رنگ آخر ص ۸

- تفکر و سبک زندگی: ص ۸۱

۴- برخی دلسوزی‌های بیشتری که معلم انجام می‌دهد از باب انجام وظیفه نیست بلکه لطف و بزرگواری اوست. دانش آموز هم یادبگیرد خارج از وظایفش لطف و محبت نسبت به معلم داشته باشد. (۴-ب از ۳)

- علوم اجتماعی: قسمت کم رنگ آخر ص ۸

- تفکر و سبک زندگی: ص ۸۱

- عربی: ص ۷۷ حدیث امام علی (ع)

انتظارات در حوزه کنش (مهارت): انتظار می‌رود فراگیرنده بتواند:

۱- مصداق‌های متعددی از حقوق معلم و خود را نشان دهد و نحوه رعایت حقوق را بیان کند. (۱-م از ۳)

- فارسی: ص ۹۷

۲- بین وظایف معلم و دلسوزی‌های بیش از وظیفه‌اش تمایز قائل شود و دلسوزی‌های متعدد معلم را به عنوان حقوق خود تلقی نکند. (۲-م از ۳)

- تفکر و سبک زندگی: ص ۸۱

۳- در مواردی که حقوق او توسط معلم رعایت نمی‌شود بتواند از مسیر قانونی نسبت به تادیبه حقوق خودش (بدون بی احترامی به معلم) اقدام کند. (۳-م از ۳)

- علوم اجتماعی: ص ۴

- تفکر و سبک زندگی: ص ۸۱

• عربی: ص ۲ شماره ۱
۴- وظایف خودش را نسبت به معلم انجام دهد. (۴-م از ۳)

• علوم اجتماعی: ص ۸

• تفکر و سبک زندگی: ص ۸۱

• فارسی: ص ۹۷

• پیامهای آسمان: ص ۲۰

۴. قاعده منع اضرار به غیر (لاضرر + اصل ۴۰ قانون اساسی)

مطابق اصل ۴۰ قانون اساسی، هیچ کس نمی‌تواند برای بدست آوردن حق خود به دیگری ضرر وارد کند. اصل مذکور مبتنی بر نظریه منع سوء استفاده از حق است. نظریه منع از سوء استفاده از حق در حقوق اسلامی نیز مطرح بوده است و قاعده لاضرر یکی از منابع این نظریه محسوب می‌شود ولی این قاعده از سوء استفاده از حق وسیع تر است. به موجب این نظریه، اصل آزادی اشخاص در اجرای حق خود، در صورت استفاده نامتعارف و به قصد ضرر رساندن به غیر باشد محدودیت می‌یابد. انسان حقوق اساسی، قانونی و شرعی بسیاری دارد که می‌تواند از آنها بهره مند شود. ولی بهره مندی از حقوق خود فقط تا جایی ممکن است که باعث تعدی به حقوق دیگران نشود و یا ضرری را متوجه آنها نکند. به این قاعده «منع اضرار به غیر» یا «قاعده لاضرر» می‌گویند. درک این قاعده و محدودیتهایی که بر اساس آن انسان، دیگر امکان استفاده از حق خود را ندارد بسیار مهم است. این قاعده قاعده‌ای کلی است که در مورد تمامی حقوق افراد ساری و جاری است.

هدف کلی: درک کلی و مصداقی قاعده منع اضرار به غیر

هدف جزئی: شناخت محدوده و حریم شخصی دیگران و وظایف خود در رابطه با آن و بیزاری از اضرار به غیر

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بدانند:

۱- رعایت این قاعده چه تاثیری در زندگی فردی و اجتماعی دارد. (۱-د از ۴)

• علوم اجتماعی: ص ۱۶ (خط ۷ و ۸)، ص ۱۴ (خط ۲ تا ۴)

• پیام‌های آسمان: ص ۱۵۳

۲- چه قوانینی این قاعده را در بر دارد. (۲-د از ۴)

• علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۸

• کار و فناوری: ص ۸۴

• علوم اجتماعی: ص ۱۶ (خط ۵ و ۶)

۳- بدانند چه تضامینی از سوی اجتماع برای رعایت این قاعده وضع شده است. (۳-د از ۴)

• کار و فناوری: ص ۴۹

• علوم اجتماعی: ص ۱۷ (خط ۷ تا ۱۰)

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسد:

۱- رعایت حقوق دیگران در این زمینه در نهایت امر موجب رعایت حقوق خود او می‌شود. (۱-ب از ۴)

• علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۸ و ۷۴

• علوم اجتماعی: تصاویر ص ۱۶

• عربی: ص ۲۸ شماره ۲

۲- برای استفاده از حق خود نمیتواند به هر طریقی متوسل گردد. (۲-ب از ۴)

• علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۸ و ۷۴

• علوم اجتماعی: ص ۱۴ (خط ۳ و ۴)

۳- استفاده او از حق تا جایی امکان پذیر خواهد بود که به حقوق دیگران لطمه‌ای وارد نیاید. (۳-ب از ۴)

- علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۸ و ۷۴
  - علوم اجتماعی: ص ۱۵ (فعالیت)
- ۴- از اضرار به غیر بیزار باشد. (۴-ب از ۴)

- علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۸ و ۷۴
- علوم اجتماعی: توضیح ذیل فعالیت ص ۱۵
- پیام های آسمان: ص ۱۵۲
- عربی: ص ۲۸ شماره ۲ و ۳

انتظارات در حوزه کنش (مهارت): انتظار می رود فرا گیرنده بتواند:

۱- حدود استفاده از حقوق خود را تشخیص دهد. (۱-م از ۴)

- علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۸ و ۷۴
- علوم اجتماعی: ص ۱۴ (خط ۲ تا ۴)
- پیام های آسمان: ص ۱۴۵

۲- انتظارات دیگران را نسبت به رعایت تکالیف از وی را پیش بینی نماید. (۲-م از ۴)

- علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۸ و ۷۴
- علوم اجتماعی: تصاویر ص ۱۶
- پیام های آسمان: ص ۱۴۸
- کار و فناوری: ص ۲۲

۳- توقعات خود را در رابطه با تکالیف دیگران برای استفاده از حقوق فردی متعادل سازد. (۳-م از ۴)

- علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۸ و ۷۴
- علوم اجتماعی: ص ۱۷ (خط ۳ تا ۵)

۴- مواردی از اضرار به غیر را در جامعه پیرامونی اش نشان دهد. (۴-م از ۴)

• علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۸ و ۷۴

• علوم اجتماعی: ص ۱۷ (خط ۷ و ۸)

۵. آشنایی کلی با قوای سه گانه

هر حکومت برای اجرای وظایف خود در قبال مردم آن جامعه داعیه برآوردن نیازهای آن جامعه را دارد، لذا باید بهترین ساختار را برای برطرف کردن نیازهای آحاد آن جامعه ارائه کند. حکومت‌هایی که با مردم سالاری اداره می‌شوند ساختار اصلی خود را بر اساس تشکیل سه قوه اصلی تشکیل می‌دهند: قوه مقننه، قوه قضائیه، قوه مجریه. اغلب ارکان حکومت به نوعی زیر مجموعه این قوای سه گانه قرار می‌گیرند. قوانین اساسی بسیاری کشورها به لزوم تفکیک این سه قوه و استقلال هریک از دیگری و عدم مداخله یکی در دیگری تاکید دارند. اما نحوه فعالیت و محدوده فعالیت این سه قوه می‌تواند در جوامع مختلف فرق داشته باشد. حدود وظایف این قوا را معمولاً قانون اساسی کشورها مشخص کرده است.

از آنجا که حکومت کشور ما ایران، بر مبنای مردم سالاری دینی تشکیل شده است لذا لازم است افراد جامعه نقش و وظایف این سه قوه را بخوبی بدانند و حقوقی که از این بابت بدست می‌آورند بشناسند تا بتوانند نسبت به آن مطالبه‌گری کنند. کودکان و نوجوانان ما باید ضمن آشنایی با این سه قوه، وظایف آنها را بشناسند و بدانند این سه قوه چه نیازهای او را برآورده می‌کنند. لذا تبیین فعالیت‌های این سه قوه و درک نسبت هر کس با آنها در سواد حقوقی مهم است.

هدف کلی: کشور دارای چه قوایی است و بر چه پایه‌ای قوام دارد

هدف جزئی: شناخت اهمیت این سه قوه و لزوم تفکیک آنها، و ارتباط اجمالی سایر حاکمیت با آنها و تشخیص حقوق و وظایف خود در قبال این سه قوه.

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بدانند:

۱- چرا نظام اجرایی و سیاسی کشور باید از این سه قوه تشکیل شود. (۱-د از ۵)

• عربی: ص ۶ شماره ۵

• برنامه شورای دانش آموزی

وظایف متمایز این سه قوه بطور اجمال چیست. (۲-د از ۵)

• علوم اجتماعی: ص ۱۹

• برنامه شورای دانش آموزی

۲- تفکیک قوا به چه معنایی است و علت آن چیست. (۳-د از ۵)

• در یکی از درس‌های علوم اجتماعی بطور مستقل بحث شود

۳- روسای سه قوه کشور چه کسانی هستند. (۴-د از ۵)

• علوم اجتماعی: ذیل ص ۱۹

۴- چه نسبتی این قوا با سایر ارکان نظام مثل رهبری و خبرگان و شورای نگهبان دارد. (۵-د از ۵)

• علوم اجتماعی: ص ۱۷ و ۱۹

۵- حقوق اساسی چیست و این قوا چه نسبتی با حقوق اساسی دارد. (۶-د از ۵)

• علوم اجتماعی: ص ۱۷ (دو پاراگراف آخر)

۶- نحوه مشروعیت یافتن هریک از این سه قوه بنا بر قانون اساسی چیست و چگونه روسای این قوا

انتخاب می‌شوند. (۷-د از ۵)

• علوم اجتماعی: توضیح ذیل ص ۱۹

۷- چند اصل مهم قانون اساسی را در ارتباط با این سه قوه چه مطالبی گفته است. (۸-د از ۵)

• علوم اجتماعی: ص ۱۸ (اصل ۳۰)

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسد:

۱- بهترین راه برای اداره کشور از طریق نظام سیاسی است که این سه قوه در آن نقش دارند. (۱-ب از ۵)

• مربی پرورشی قبل از برگزاری شورای دانش آموزی

۲- از این سه قوه می‌تواند انتظاراتی داشته باشد. (۲-ب از ۵)

• علوم اجتماعی: ص ۱۹ (دو پاراگراف آخر)

۳- نحوه مشروعیت یافتن این سه قوه در نظام سیاسی کشور دلایلی دارد. (۳-ب از ۵)

• برنامه شورای دانش آموزی توسط مربی پرورشی

۴- هر یک از افراد جامعه نسبت به هر یک از این سه قوه حقوقی دارند. (۴-ب از ۵)

• برنامه شورای دانش آموزی توسط مربی پرورشی

۵- هر یک از این قوا بخشی از نیازهای کشور را پاسخ گو خواهند بود. (۵-ب از ۵)

• برنامه شورای دانش آموزی توسط مربی پرورشی

۶- مشارکت سیاسی او در برپا شدن این سه قوه اهمیت دارد. (۶-ب از ۵)

• برنامه شورای دانش آموزی توسط مربی پرورشی

انتظارات در حوزه کنش (مهارت)؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بتواند:

• توضیح دهد که چه استدلالهایی برای اصول قانون اساسی ناظر به این سه قوه وجود دارد. (۱-م از ۵)

• تحقیق مستقل در درس اجتماعی

• مشارکت سیاسی خود را در فعالیت و شکل‌گیری این سه قوه توضیح دهد. (۲-م از ۵)

- برنامه شورای دانش آموزی توسط مربی پرورشی
- مدعی حقوق خود از این سه قوه و عناصر زیرین آنها باشد. (۳-م از ۵)
- برنامه شورای دانش آموزی توسط مربی پرورشی
- عدول از انجام وظایف این سه قوه و نحوه مواجهه با آن را توضیح دهد. (۴-م از ۵)
- برنامه شورای دانش آموزی توسط مربی پرورشی
- نشان دهد برخی از نیازهای کلان کشور مربوط به کدامیک از این سه قوه و زیر مجموعه‌های آنهاست. (۵-م از ۵)
- برنامه شورای دانش آموزی توسط مربی پرورشی
- به عنوان تحقیق کلاسی در یکی از درس‌ها
- بتواند نشان دهد که در برخی مسائل زندگی اش از چه حقوقی نسبت به این سه قوه برخوردار است. (۶-م از ۵)
- برنامه شورای دانش آموزی توسط مربی پرورشی

۶. مالیات

دولت بسیاری خدمات عمومی به تمامی مردم ارائه می‌کند که نیازمند است هزینه‌های آن تامین گردد: مثل ایجاد راه‌ها، آموزش رایگان دانش آموزان و دانشجوین، ارائه خدمات بهداشتی و پزشکی، نظارت بر فعالیت‌های بخش خصوصی، تامین امنیت و حفظ کشور با قوای نظامی و انتظامی، آبادانی شهرها و روستاها مخصوصاً تامین برق و آب و مخابرات و گازرسانی و غیره. یکی از مهم‌ترین منابع تامین این هزینه‌ها اخذ مالیات از مردمی است که از این خدمات استفاده می‌کنند. مالیات بخشی از هزینه زندگی افراد است که توسط سازمان دولتی امور مالیات به منظور تأمین هزینه‌های مختلف عمومی از مالیات دهنده (یک شخص حقیقی یا حقوقی) دریافت می‌شود. مسئولیت اجتماعی هر فردی در جامعه اقتضا می‌کند که نسبت به پرداخت مالیات اقدام بموقع کند. کسانی که از این خدمات استفاده می‌کنند ولی حاضر نیستند در تامین هزینه‌های آن مشارکت کنند به نوعی زیاده خواهی و اجحاف به دیگران را رقم می‌زنند. به همین جهت قوانینی وضع شده است که اینگونه افراد تحت مجازات‌های اجتماعی و مالی قرار گیرند.

برخی مالیات‌ها بطور مستقیم گرفته می‌شود و برخی از آنها بطور غیر مستقیم دریافت می‌شود. بیشتر کشورها برای تامین نیازهای عمومی، مشترک یا توافق شده ملی و کارکردهای دولت، دارای سیستم مالیاتی هستند. بیشتر مالیات‌ها بر اساس مبلغ درآمد سالانه متغیر است. بیشتر کشورها مالیات بر درآمد شخص و همچنین درآمد شرکت‌ها را خواستار می‌شوند. کشورها معمولاً مالیات بر دارایی، مالیات بر ارث، مالیات بر

املاک، مالیات فروش، مالیات حقوق و دستمزد اعمال می‌کنند. مالیات‌ها از جهتی به مالیات‌های مستقیم و غیر مستقیم تقسیم می‌شود. مالیات‌های مستقیم معمولاً به مالیات بر درآمد و مالیات بر دارایی تقسیم می‌شود و هر یک از اینها نیز زیر شاخه‌هایی دارد.

هدف کلی: تعریف، بیان، اهمیت و نقش پرداخت مالیات

هدف جزئی: آشنایی با فلسفه مالیات در جامعه و نفع‌هایی که جامعه از آن می‌برد.

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بداند:

۱- مالیات چیست. (۱-د از ۱۰)

• جغرافی: ص ۵۱ و ۵۲

۲- چرا باید مالیات پرداخت و برخی از نحوه‌های هزینه‌کرد مالیات چیست. (۲-د از ۱۰)

• علوم تجربی: ص ۳۷ و ۵۴

۳- نحوه محاسبه مالیات هر فرد حقیقی یا حقوقی بطور اجمال چگونه است. (۳-د از ۶)

• به عنوان تحقیق خارج از کلاس در درس علوم تجربی

۴- چند مورد از مواردی را که به آنها مالیات تعلق می‌گیرد چیست. (۴-د از ۶)

• علوم تجربی: ص ۳۷

۵- برخی از منافع و یارانه‌هایی که از مالیات به مردم می‌رسد کدامها هستند. (۵-د از ۶)

• علوم تجربی: ص ۳۷

۶- مالیات چه نقشی را در برقراری عدالت اجتماعی ایفا می‌کند. (۶-د از ۶)

• به عنوان تحقیق خارج از کلاس در درس اجتماعی

۷- فرق مالیات های مستقیم و غیر مستقیم چیست. (۷-د از ۶)

- طرح مستقیم و مستقل آن در یکی از درس های اجتماعی

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می رود فراگیرنده به این بینش برسد:

۱- پرداخت مالیات یکی از وظایف هر شهروند است. (۱-ب از ۶)

- جغرافی: ص ۵۱ و ۵۲ (درس ایران خانه ما)

۲- با پرداخت مالیات می تواند توقعاتی از دولت داشته باشد. (۲-ب از ۶)

- علوم تجربی: س ۳۷ و ۷۴

۳- پرداخت مالیات یک مسئولیت اجتماعی است که همه باید در تحقق آن کوشا باشند. (۳-ب از ۶)

- بطور مستقل به عنوان تحقیق خارج از کلاس در درس تفکر و سبک زندگی

۴- فرار مالیاتی زشت و ناپسند است و کسانی که از زیر بار پرداختن مالیات شانه خالی می کنند به حقوق

عامه مردم تعدی می کنند و در نتیجه مورد نفرت واقع می شوند. (۴-ب از ۶)

- بطور مستقل به عنوان تحقیق خارج از کلاس در درس تفکر و سبک زندگی

۵- فرار مالیاتی مستلزم مجازات هایی اجتماعی است. (۵-ب از ۶)

- بطور مستقل به عنوان تحقیق خارج از کلاس در درس اجتماعی

۶- عدالت اجتماعی ناشی از پرداخت مالیات، امری خدایسندانه است. (۶-ب از ۶)

- بطور مستقل به عنوان تحقیق خارج از کلاس در درس پیام های آسمان

۷- زکات و خمس با مالیات متفاوت هستند و موارد مصرف یا هزینه کرد آنها با مالیات فرق می کند. (۷-ب از ۶)

- بطور مستقل به عنوان تحقیق خارج از کلاس در درس پیام های آسمان

انتظارات در حوزه کنش (مهارت)؛ انتظار می رود فرا گیرنده بتواند:

۱- از پرداخت مالیات دفاع کند و اهمیت آن را برای کشور توضیح دهد. (۱-م از ۶)

● بحث و گفتگو در فعالیتهای پرورشی

۲- مالیات های مستقیم و غیر مستقیمی را که خانواده آنها می دهند نشان دهد و میزان آن را در سال
اجمالا محاسبه کند. (۲-م از ۶)

● به عنوان تمرین تحقیقی در درس ریاضی

۳- برخی منافع آشکار و پنهانی را که خود او از مالیات بدست می آورد نشان دهد. (۳-م از ۶)

● بحث و گفتگو در فعالیتهای پرورشی

۴- مالیات برخی از انواع مودیان را حساب کند. (۴-م از ۶)

● به عنوان تمرین تحقیقی در درس ریاضی

۵- نزدیک ترین حوزه مالیاتی شان را نشان دهد. (۵-م از ۶)

● فعالیتهای پرورشی

۶- برخی معافیت های مالیاتی و دلایل توجیهی آنها را توضیح دهد. (۶-م از ۶)

● به عنوان فعالیتهای پرورشی

۷- برخی از حقوقی که از پرداخت مالیات بدست می آورد نشان دهد. (۷-م از ۶)

● به عنوان فعالیتهای پرورشی

۷. پاسخگویی افراد در قبال وظایف و مسئولیت‌ها

از آنجا که هر یک از مردم از حقوقی برخوردار هستند و لازمه رسیدن به این حقوق انجام تکالیفی است که دیگران بر اساس آن باید انجام دهند، لذا جامعه می‌تواند از شخص درباره انجام وظایفش پرس و جو کند و او نیز باید بتواند پاسخ مناسبی درباره رعایت حقوق دیگران داشته باشد. به این جهت می‌گویند هر فرد در قبال وظایف اجتماعی اش مسئول است یا می‌تواند مورد سوال و حتی بازخواست قرار گیرد. عقل حکم می‌کند که هر فرد در قبال مسئولیت‌هایش پاسخ شایسته‌ای داشته باشد و اگر مسئولیتش را انجام ندهد قانون می‌تواند برای او مجازات‌های تعیین کند.

قانون مسئولیت مدنی می‌گوید: هر کسی نسبت به اعمالی که عمداً یا در نتیجه بی‌احتیاطی به حقوق افراد دیگر همچون جان یا سلامتی، مال یا آزادی، حیثیت و یا شهرت لطمه‌ای وارد کند، چه مادی و چه معنوی مسئول است و خسارت ناشی از عمل خود را نیز باید جبران کند. به عبارت دیگر در هر مورد که شخصی موظف به جبران خسارت دیگری باشد، می‌گویند در برابر او مسئولیت مدنی دارد یا ضامن است. هر عقل سلیمی چنین حکم می‌کند که هر کس به دیگری ضرر بزند باید آن را جبران کند، مگر در مواردی که ورود ضرر به دیگری، قانونی باشد و انهم ضرری که به شخص دیگر قانوناً وارد شده است ناروا و نامتعارف جلوه نکند.

هدف کلی: احساس مسئولیت در قبال جامعه

هدف جزئی: رعایت مقررات اجتماعی و مسئولیت فرد در قبال آن و درک پاسخگو بودن نسبت به آن.

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بدانند:

۱- در قبال هر آنچه انجام می‌دهد مسئول است و بتواند در قبال آن پاسخگو باشد. (۱-د از ۷)

• کار و فناوری: ص ۱۵۷

• جغرافی: ص ۶۴ (درس ۱۲)

• علوم اجتماعی: ص ۶ (پاراگراف اول)

۲- اگر کسی عمداً و از روی قصد مسئولیت‌هایش را رعایت نکند ضامن عواقب آن است (۲-د از ۷)

• علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۹ و ۷۴ و ۸۱

• جغرافی: ص ۶۵ (درس ۱۲)

• علوم اجتماعی: ص ۱۷ (فعالیت)

۳- جبران ضرر و زبانی که به دیگران وارد می‌سازد الزامی است. (۳-د از ۷)

• علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۹ و ۷۴ و ۸۱

• جغرافی: ص ۶۴ (درس ۱۲)

• علوم اجتماعی: ص ۱۷ (توضیح ذیل فعالیت)

۴- نسبت بین مسئولیت در برابر خداوند و مسئولیت اجتماعی چیست. (۴-د از ۷)

• علوم اجتماعی: ص ۷ و ۹

• آموزش قرآن: ص ۱۶، آیه ۶۱

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسند:

۱- باید پاسخگوی اعمال و رفتار خود در اجتماع باشد. (۱-ب از ۷)

- علوم اجتماعی: ص ۹
- آموزش قرآن: ص ۳۰، ایه ۱۱۱
- ۲- مراجع قانونی و انتظامی بر اساس قوانین، وظیفه پرسش از انجام مسئولیت افراد را دارند و این پرسشگری را باید انجام دهند. (۲-ب از ۷)
- علوم اجتماعی: ص ۲۴
- ۳- مسئولیت پذیری یکی از صفات پسندیده است که باید برای افراد بصورت ملکه در آید. (۳-ب از ۷)
- فارسی: ص ۳۲ تا ۳۴
- ۴- بی توجهی به مسئولیت‌های الهی و فردی و اجتماعی حتی اگر کسی افراد را بازخواست نکند امری زشت و ناپسند است و باید در جامعه این بی توجهی‌ها را منفور کرد. (۴-ب از ۷)
- علوم اجتماعی: ص ۹ (عکسهای نانوایی)
- ۵- رعایت و درک این مطلب آرامش اجتماعی را به دنبال دارد و زندگی او نیز به تبع آن در امنیت خواهد بود. (۵-ب از ۷)
- علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۹ و ۷۴ و ۸۱
- علوم اجتماعی: ص ۱۶ (عکسهای خیابان)

انتظارات در حوزه کنش (مهارت): انتظار می‌رود فرا گیرنده بتواند:

- ۱- برخی از مسئولیت‌های خودش و نحوه پاسخگویی به آن را نشان دهد. (۱-م از ۷)
  - به عنوان تحقیق مستقل در دس اجتماعی
- ۲- برای بیشتر مسئولیت پذیر شدن خویش برنامه‌ای ارائه کند. (۲-م از ۷)
  - علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۹ و ۷۴ و ۸۱
- ۳- میزان مسئولیت پذیری خود را نسبت به برخی مقررات ارزیابی کند. (۳-م از ۷)

• علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۹ و ۷۴ و ۸۱

• علوم اجتماعی: ص ۱۱

۴- چند مورد از موارد مسئولیت‌های دیگران که باید به او پاسخگو باشند را نشان دهد و بگوید در صورت بی توجهی آنها به مسئولیتشان چه کارهایی می‌تواند بکند. (۴-م از ۷)

• علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۹ و ۷۴ و ۸۱

۵- اهمیت امر به معروف و نهی از منکر را در قبال تحقق مسئولیت پذیری نشان دهد و چند نمونه فرضی را بیان کند و نحوه امر به معروف و نهی از منکر را نسبت به آن بیان کند. (۵-م از ۷)

• علوم تجربی: ص ۵۱ و ۵۹ و ۷۴ و ۸۱

• علوم اجتماعی: ص ۹

• آموزش قرآن: ص ۳۰، آیه ۱۱۶

۶- برخی از اقدامات تربیتی مدرسه را برای ارتقاء مسئولیت پذیری نشان دهد و آنها را ارزیابی کند. (۶-م از ۷)

• کار و فناوری: ص ۱۰

• علوم اجتماعی: ص ۱۰

۷- مسئولیت پذیری و پاسخگویی نسبت به آن را توضیح دهد و از آن دفاع کند. (۷-م از ۷)

• علوم اجتماعی: فعالیت ص ۶

• ریاضی: فصل ۹ (آمار و احتمال) قسمت آمار و تجربه، اگر در جمع ۳۰ نفره اگر ۱۰ نفر ماسک بزنند احتمال

ابتلا به کرونا داده شود و اگر هیچ کس ماسک نزند چقدر احتمال ابتلا به کرونا وجود دارد

• ریاضی: فصل ۹ (آمار و احتمال) قسمت آمار، برطبق داده‌های آماری در عید فطر و نورز آمار مبتلایان به

کرونا به اوج رسیده است که نتیجه عدم مسوولیت پذیری اجتماعی است

۸. حقوق کسب و کار الکترونیکی (خرید و فروش الکترونیک)

کسب و کار الکترونیک (اینترنتی) عبارتست از کاربردی کردن کلیه سیستم‌های اطلاعاتی برای تقویت و کنترل فرایندهای کسب و کار. امروزه این فرایندها با استفاده از تکنولوژی‌های مبتنی بر وب توسعه می‌یابند.

کسب و کار الکترونیکی در یک تعریف ساده واژه‌ای به معنی انجام کسب و کار با استفاده از ارتباطات راه دور و ابزارهای مرتبط است. کسب و کار از این دست دارای مفهومی کوچک‌تر و محدودتر نسبت به کسب و کار الکترونیکی است. در تجارت الکترونیک حتماً باید بین دو طرف پول رد و بدل شود (تا به مفهوم تجارت برسیم) ولی در کسب و کار الکترونیک لازم نیست پولی مبادله گردد.

برخی نیز کسب و کار الکترونیک را ترکیبی از تجارت الکترونیک، هوشمندی شرکت‌ها، مدیریت ارتباط با مشتری، مدیریت زنجیره تأمین و برنامه‌ریزی منابع شرکت می‌دانند.

از آنجا که بسیاری از کسب و کارها در آینده به سمت الکترونیکی شدن می‌روند و مفهوم سنتی آن تغییر می‌کند لذا باید به نحوه این کسب و کارها و وظایف جدید هر فرد در آنها و حقوق متناسبی که با آنها پیدا می‌کند بداند. این حقوق بخاطر شرایط ویژه کسب و کارهای الکترونیک با حقوقی که در کسب و کارهای قبلی معمول بود متفاوت خواهد بود. برخی مواقع این کسب و کارها چنان سهل و قابل دسترس می‌شوند که دانش آموزان نیز در معرض آن قرار می‌گیرند. پس از دوران نوجوانی باید با این قواعد و حقوق

و وظایف آشنا شد. کسب و کار الکترونیک به مفهوم کلی شامل به کارگیری فناوری‌های جدید برای برقراری ارتباطات زنجیره‌ای بین سازندگان، فروشندگان، عرضه‌کنندگان و به‌طور کلی ارائه‌دهندگان کالا و خدمات از یک سو و خریدار و مصرف‌کننده یا به‌طور کلی مشتری از سوی دیگر است و نتیجه آن اتخاذ تصمیم‌های بهتر، بهینه‌سازی کالا و خدمات، کاهش هزینه‌ها و گشودن کانال‌های جدید است.

هدف کلی: آشنایی با حقوق کسب و کار الکترونیکی

هدف جزئی: اطلاع از حدود قانونی و اخلاقی فعالیت‌های مربوط به کسب و کار الکترونیکی

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بداند:

۱- برخی دستورات عمل‌های اخلاقی برای کسب و کار الکترونیکی وجود دارد و برخی از آنها کدام‌ها هستند. (۱-د از ۸)

• کار و فناوری (کسب و کار اینترنتی): ص ۴۶

• ضمن درس‌های رایانه

۲- هر گونه فعالیت در زمینه کسب و کار الکترونیکی چگونه دارای قوانین و مقررات خاص خود است. (۲-د از ۸)

• کار و فناوری (کسب و کار اینترنتی): ص ۴۹

• ضمن درس‌های رایانه

۳- برای حفظ حقوق افراد در کسب و کارهای الکترونیکی و نظارت بر وظایف هر کس در این زمینه چه مراجع قانونی وجود دارد. (۳-د از ۸)

• ضمن درس‌های رایانه

- کار و فناوری (کسب و کار اینترنتی): ص ۴۸

۴- پلیس فتا چیست و محدوده فعالیت او چگونه است. (۴-د از ۸)

- کار و فناوری (کسب و کار اینترنتی): ص ۴۹

- ضمن درس‌های رایانه

۵- برخی نیرنگ‌ها در خرید و فروش الکترونیکی که باید بدانند وجود دارد و راه‌های گرفتار نشدن به آنها چیست. (۵-د از ۸)

- کار و فناوری (کسب و کار اینترنتی): ص ۴۸

- ضمن درس‌های رایانه

۶- برخی از مواردی از کسب و کار الکترونیک که نیاز به مجوز از مراجع قانونی کدام‌ها هستند. (۶-د از ۸)

- علوم اجتماعی: ص ۳۵

- کار و فناوری (کسب و کار اینترنتی): ص ۴۸

- ضمن درس‌های رایانه

۷- برای تبادل سالم پول در کسب و کار الکترونیکی چه راه‌های مطمئنی وجود دارد و چرا برخی راه‌ها غیر قانونی یا کلاهبرداری است. (۷-د از ۸)

- کار و فناوری (کسب و کار اینترنتی): ص ۴۸

- علوم اجتماعی: ص ۴۷ (ادامه بحث پول)

- ضمن درس‌های رایانه

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسد:

۱- کسب و کار الکترونیکی علی‌رغم سهولت کار و منافع فراگیری که دارد به همان اندازه مخاطرات دارد. (۱-ب از ۸)

• ریاضی: فصل عدد صحیح؛ مقایسه هزینه‌های جانبی خرید از یک مغازه و دیجی کالا و عواقب دیجی کالا برای مغازه‌ها

• کار و فناوری (کسب و کار اینترنتی): ص ۴۸

• ضمن درس‌های رایانه

۲- در کسب و کار الکترونیکی همواره نیازمند مشورت گرفتن از متخصصان صالح و پاکدست هستیم. (۲-ب از ۸)

• ضمن درس‌های رایانه

• کار و فناوری (کسب و کار اینترنتی): ص ۴۸

۳- وعده‌های پر طمطراق و وسوسه‌گر در فضای مجازی و پست‌های الکترونیکی اغلب توسط کلاهبرداران داده می‌شود و از آنها باید برحذر بود. (۳-ب از ۸)

• ضمن درس‌های رایانه

۴- آینده کسب و کارها بر مدار کسب و کار الکترونیکی می‌گردد. (۴-ب از ۸)

• علوم اجتماعی: ص ۳۸ (ادامه بحث کارت اعتباری)

• ضمن درس‌های رایانه

۵- مرتب باید به توانایی خود در کسب و کار الکترونیک بیفزاید. (۵-ب از ۸)

• ضمن درس‌های رایانه

• کار و فناوری (کسب و کار اینترنتی): ص ۴۸

۶- فعالیت‌های غیر مجاز طبق قانون مجازات اسلامی دارای پیگرد و مجازات است. (۶-ب از ۸)

• ضمن درس‌های رایانه

انتظارات در حوزه کنش (مهارت)؛ انتظار می‌رود فرا گیرنده بتواند:

۱- یک نقل و انتقال موفق پول انجام دهد و بر مبنای آن، از آن پس، بتواند اینگونه نقل و انتقال پول را به

راحتی و با احتیاط های لازم انجام دهد. (۱-م از ۸)

- علوم اجتماعی: ص ۳۸

- ضمن تمرین های درس های رایانه

۲- یک کسب و کار الکترونیکی موفق را نشان دهد و میزان سرمایه گذاری و بازدهی آن را ارزیابی کند. (۲-م از ۸)

- ضمن تمرین های درس های رایانه

۳- چند کسب و کار الکترونیکی نا موفق را نشان دهد و اجمالا بتواند عدم موفقیت آنها را با همفکری با

متخصصان این حوزه ارزیابی کند. (۳-م از ۸)

- ضمن تمرین های درس های رایانه

۴- مراحل انجام یک کسب و کار الکترونیکی را تا حصول نتیجه نشان دهد. (۴-م از ۸)

- علوم اجتماعی: ص ۳۵ (ذیل بازاریابی و انواع توزیع)

- ضمن تمرین های درس های رایانه

۵- چند وظیفه شرعی، اخلاقی و قانونی خود را در کسب و کار الکترونیکی بیان کند. (۵-م از ۸)

- ضمن تمرین های درس های رایانه

۶- برای آینده اش چند کسب و کار الکترونیکی مورد علاقه اش را پیشنهاد دهد. (۶-م از ۸)

- ضمن تمرین های درس های رایانه

۹. قرض الحسنه، ربا، خرید اقساطی و مضاربه

قرض الحسنه عبارت از پول یا مالی که انسانی به دیگری می‌دهد تا مشکلاتش را برطرف کند و پس از مدت معینی قرض گیرنده باید معادل همان پول یا مال را به قرض دهنده برگرداند. تا وقتی که قرض گیرنده عین پول یا مال را به قرض دهنده ندهد می‌گویند برگردن او «دین» است. در آموزه‌های اسلامی، بر دادن قرض الحسنه تاکید زیادی شده است و کاری بسیار پسندیده دانسته شده است که حتی ثواب اخروی آن از صدقه نیز بالاتر شمرده شده است. همچنین تاکید زیادی بر ادای دین در موعد مقرر شده است، بگونه‌ای که اگر قرض دهنده در حال نماز از قرض گیرنده طلب مالش را بکند، موظف است نماز خود را شکسته و دین خود را ادا کند.

قرض الحسنه مالی است که شخصی اکنون احتیاج دارد ولی اکنون نمی‌تواند آن مال یا پول را بپردازد بلکه در آینده امکان پرداخت آن را دارد. از آنجا که با قرض الحسنه مشکل فعلی یک فرد برطرف می‌شود لذا این نوع کمک به دیگری خداپسندانه شده است.

در مقابل، برخی که نیاز فعلی فردی را به پولی می‌دانند که می‌تواند در آینده بپردازد، از این نیاز فرد سوء استفاده می‌کنند و به او آن مقدار مال را می‌دهند ولی با او قرار می‌گذارند که در آینده علاوه بر اصل پول، مبالغ دیگری به عنوان بهره پول نیز بپردازد. این نوع معامله ربا نام دارد و بسیار مبعوض خداوند است و خداوند اعلام می‌کند کسی که این کار را می‌کند اعلام جنگ به خداوند نموده است. ربا چندین بار در

قرآن در سوره‌های بقره، آل عمران، نساء و روم به شدت مورد انتقاد قرار گرفته‌است و تنها گناهی است که از آن به عنوان «جنگ با خدا» نام برده شده‌است. به همین جهت دانش آموزان باید فرق این دو نوع معامله را بدانند تا خدای ناکرده به کار حرامی نیفتند.

اگر شما نیاز به کالا و یا وسیله‌ای دارید و به دلیل قیمت بالای آن نمی‌توانید محصول مورد نظر خود را اکنون خریداری کنید ولی می‌توانید در آینده مبلغ آن را بپردازید می‌توانید از شیوه خرید اقساطی استفاده کنید. خرید اقساطی عبارت است از دریافت کالا در زمان حال با قیمتی مشخص و معلوم بگونه‌ای که تمام پول آن را در آینده بپردازید یا تمامی مبلغ آن کالا در اقساط مساوی و یا غیر مساوی در چندین مرحله پرداخت شود. در خرید اقساطی اشکالی ندارد که فروشنده مال خود را به قیمتی بالاتر از خرید نقدی بفروشد.

مضاربه قراردادی است که میان عامل و صاحب سرمایه (مالک) بسته شده و به این صورت است که عامل با سرمایه صاحب مال به تجارت یا تولید پرداخته و در برابر آن به نسبت درصدی در سود یا زیان با وی شریک باشد که البته اگر سودی به دست آید آن را با دارنده مال بر پایه قرارداد تقسیم می‌کند. شرط اساسی درستی مضاربه قبول خطر از جانب صاحب سرمایه و عدم ضمانت عامل نسبت به سرمایه‌است. به همین جهت علی‌الاصول وقتی مضاربه صحیح است که اگر این فعالیت مشارکتی باعث ضرر شد صاحب سرمایه در ضرر نیز به نسبت قرارداد شریک باشد.

هدف کلی: شناخت قرض الحسنه، خرید قسطی، مضاربه و ربا

هدف جزئی: تمایز گذاری بین قرض الحسنه، خرید قسطی، مضاربه و ربا و احکام شرعی و قانونی آنها

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بداند:

۱- بین قرض و ربا چه تفاوت‌هایی وجود دارد و چه معاملاتی ربوی است. (۱-د از ۹)

• کار و فناوری: ص ۴۹ و ۴۳

۲- بین خرید و فروش نقدی و قسطی چه تفاوت‌هایی است و تفاوت ربا با خرید و فروش اقساطی چیست.
(۲-د از ۹)

• در درس پیام‌های آسمان مستقلاً بحث شود.

۳- مضاربه چیست و چه فرقی با ربا دارد و حدود قانونی و شرعی آن را بدانند. (۳-د از ۹)

• در درس پیام‌های آسمان مستقلاً بحث شود.

۴- ضمانت اجرای تعهدات در این نوع قراردادها به چه صورت است. (۴-د از ۹)

• در درس پیام‌های آسمان مستقلاً بحث شود.

۵- طرق سوء استفاده از این گونه تعهدات در چه مواردی است. (۵-د از ۹)

• در درس پیام‌های آسمان مستقلاً بحث شود.

۶- هریک از انواع فوق‌اجمالاً چه احکام شرعی دارند. (۶-د از ۹)

• در درس پیام‌های آسمان مستقلاً بحث شود.

۷- اهمیت و فضیلت قرض الحسنه چیست. (۷-د از ۹)

• عربی: ص ۴۹ شماره ۳

• ریاضی: فصل جبر و معادله؛ محاسبه سرمایه یک صندوق قرض الحسنه و چند نفر از صندوق استفاده کرده‌اند و در مجموع چقدر وام داده شده است.

• آموزش قرآن: ص ۴۸، آیه ۳۱

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسد:

۱- قرض الحسنه کار ارزشمندی است و ربا منفور است. (۱-ب از ۹)

• آموزش قرآن: ص ۱۶، آیه ۵۹.

- ۲- سهل انگاری در اینگونه معاملات می تواند او را به امور نامشروع بکشاند، یا مرتکب گناههای بزرگی شود که کیفر اخروی دارد. (۲-ب از ۹)
- در درس پیام‌های آسمان مستقلاً بحث شود.
- ۳- برای هر اقدامی در زمینه این تعهدات اصول و قوانینی وجود دارد که باید در قبال مراجع قانونی نسبت به آنها پاسخگو باشد. (۳-ب از ۹)
- در درس پیام‌های آسمان مستقلاً بحث شود.
- ۴- در انجام این تعهدات ضمانت‌های اجرایی وجود دارد. (۴-ب از ۹)
- در درس پیام‌های آسمان مستقلاً بحث شود.
- ۵- در انجام این تعهدات دستورالعمل‌های اخلاقی وجود دارد و نسبت به آنها باید مقید باشد. (۵-ب از ۹)
- در درس پیام‌های آسمان مستقلاً بحث شود.
- ۶- لازم است برای عقد اینگونه قراردادها، آنها را مکتوب کند و دو طرف باید این قراردادها را امضا کنند. (۶-ب از ۹)
- علوم اجتماعی: دفترچه و رسیدهای صندوق قرض الحسنه

انتظارات در حوزه کنش (مهارت)؛ انتظار می‌رود فرا گیرنده بتواند:

- ۱- فرق بین این قراردادها را توضیح دهد و نمونه‌هایی برای هر یک بیان کند. (۱-م از ۹)
- صندوق قرض الحسنه در مدرسه تشکیل دهد و طی آن نشان دهد چه نوع قراردادی حلال و چه نوع حرام است.
- ۲- به لحاظ شرعی و قانونی حدود اینگونه معاملات را تشخیص دهد. (۲-م از ۹)
- در درس پیام‌های آسمان مستقلاً با مثال‌هایی، میزان اطلاع از حدود ارزیابی شود.
- ۳- از هر گونه سوء استفاده در این زمینه پرهیز نموده و دیگران را ارشاد کند. (۳-م از ۹)

• در درس پیام‌های آسمان با مثال‌هایی عملی، بتواند سوء استفاده‌ها را ارزیابی کند و نحوه مواجهه خود را با آن نشان دهد.

۴- ملکه رعایت حدود الهی و مقررات اجتماعی را در خود تقویت کند و از تعدی به حقوق دیگران بیزار باشد. (۴-م از ۹)

• معاون انضباطی مدرسه این توانایی او را ارزیابی کند و به او کمک کند که از تعدی به حقوق دیگران بیزار باشد.

۵- چند نمونه از مصادیق این قراردادها را در خانواده خود نشان دهد و یا وقایعی درباره آنها بیان کند. (۵-م از ۹)

• علوم تجربی: ص ۵۱ و ۷۷ و ۷۸

• علوم اجتماعی: ص ۳۵ (خرید و فروش اقساطی)

۶- اهمیت هریک از این قراردادها و نتایج حاصل از آنها را بیان کند. (۶-م از ۹)

• در فعالیتی مستقل از کتاب، پرسش‌هایی در درس پیام‌های آسمان در این زمینه مطرح شود و توانایی او در تشخیص و ذکر اهمیت قراردادها ارزیابی شود.

۷- احکام این فعالیتها را از رساله عملیه استخراج کند. (۷-م از ۹)

• در درس پیام‌های آسمان مستقلا با طرح چند پرسش شرعی خواسته شود که حکم آن را از رساله عملیه استخراج کرده و در کلاس بیان کند

۱۰. لزوم ثبت مکتوب معاملات و قراردادها

بسیاری مواقع اتفاق می‌افتد که انسان با شخص دیگری معامله ای کند یا قراردادی برای یک بازه زمانی ببندد ولی در آینده هریک از دو طرف قرارداد به علت فراموشی مفاد قرارداد تعبیر دوگانه ای از قرارداد داشته باشند و در نتیجه موجب سوء ظن به دیگری و محل اختلاف و دعوا قرار گیرد. خداوند در طولانی ترین آیه قرآن (آیه ۲۸۲ سوره بقره) نه تنها تاکید کرده است که هرگونه قراردادی را مکتوب کنند که تاکید کرده است برای قرارداد دوجانبه فرد ثالثی را به عنوان شاهد این قرارداد قرار دهند. بدین وسیله امنیت قراردادها تضمین می‌گردد و اختلاف بین مردم کاهش می‌یابد. برخی به علت اطمینان از طرف مقابل خود صرفاً حرف او را حجت قرارداد خود می‌دانند. اما فراموشی مساله ای نیست که بتوان از آن گریزی داشت، لذا تاکید شده است حتی قراردادهایی که با نزدیک ترین دوستان و آشنایان خود می‌بندد باید نوشته و توسط طفین امضاء گردد. کودک و نوجوان از ابتدا باید مکتوب کردن قرارداد را یاد بگیرند تا در آینده با این طریق کلیه معاملات یا قرارداد های خود را منعقد کنند.

مراجع رسمی کشور برای ثبت قراردادهای، راهکارهای قانونی اندیشیده‌اند و ضمانت‌هایی نیز برای آن وضع کرده‌اند. دفاتر اسناد رسمی یکی از این سازوکارها است. ثبت ملک، اثبات کننده مالکیت کسی است که ملک به نام او ثبت شده و یا به او به ارث رسیده یا به طور رسمی به او منتقل گردیده و این انتقال هم در دفتر املاک ثبت شده است و ادارات و مراجع قضایی او را مالک می‌شناسند. پس از صدور سند مالکیت و

ثبت ملک در دفتر املاک، دیگر تصرف غیر صاحب سند مالکیت در آن ملک دلیل مالکیت محسوب نمی شود و کسی نمی تواند به تصرف مالکانه خود به ضرر صاحب سند مالکیت استناد نماید.

هدف کلی: درک لزوم ثبت مکتوب قراردادها

هدف جزئی: ضرورت ثبت مکتوب قراردادها و نوع امنیت و نتایج حاصل از ثبت آنها

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می رود فراگیرنده بداند:

- ۱- خداوند در بلندترین آیه قرآن بر این مساله تاکید کرده است. ترجمه آن آیه را بداند. (۱-د از ۱۰)
- در درس آموزش قرآن این آیه نشان داده شود و ترجمه آن خوانده شود.
- ۲- چگونه ممکن است از سوی طرف مقابل یا ثالث نسبت به هر معامله ایراد و ابهامی وارد شود. (۲-د از ۱۰)
- در درس علوم اجتماعی مستقلا طی بحث و گفتگوی کلاسی نمونه هایی از این ایرادها ارائه شود.
- ۳- چرا برای اثبات حق لازم است مدارکی ارائه شود. (۳-د از ۱۰)
- علوم تجربی: ص ۳ و ۳۶
- ۴- چگونه ثبت مکتوب معاملات حقانیت فرد را در برابر هر گونه ادعا ثابت می کند. (۴-د از ۱۰)
- علوم تجربی: ص ۳ و ۳۶
- ۵- ثبت مکتوب قراردادها چگونه در برابر فراموشی طبیعی مفاد قراردادها مصونیت می دهد. (۵-د از ۱۰)
- در درس علوم اجتماعی مستقلا طی بحث و گفتگوی کلاسی در این باره بحث شود.
- ۶- چرا ثبت مکتوب قراردادها یکی از مهم ترین ابزارها برای تعدی نکردن به حقوق دیگران و مورد تعدی واقع نشدن از ناحیه آنهاست. (۶-د از ۱۰)

• علوم تجربی: ص ۳ و ۳۶

۷- در نوشتن قراردادها چه عناصری باید ذکر شود. (۷-د از ۱۰)

• علوم تجربی: ص ۳ و ۳۶

۸- چه ضمانت‌های اجرائی، اخلاقی، شرعی، قانونی نسبت به قراردادهای مکتوب وجود دارد. (۸-د از ۱۰)

• پیام‌های آسمان: ص ۱۴۵ تا ۱۴۷

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسد:

۱- امنیت قراردادها و حفظ آنها بسیار مهم است. (۱-ب از ۱۰)

• کار و فناوری: ص ۵۶ و ۵۰ و ۴۸

۲- نباید زیر بار هیچ توجیهی برای مکتوب نکردن قراردادها رفت. (۲-ب از ۱۰)

• کار و فناوری: ص ۵۶ و ۵۰ و ۴۸

۳- مکتوب نکردن قراردادها نه تنها به هیچ دوستی و خویشاوندی آسیب نمی‌رساند بلکه در دراز مدت

موجب تحکیم آنها می‌شود. (۳-ب از ۱۰)

• علوم تجربی: ص ۳ و ۳۶

۴- برای حفظ نظم و امنیت در معاملات قواعدی وجود دارد. (۴-ب از ۱۰)

• کار و فناوری: ص ۴۸ و ۴۹

۵- با ضمانت‌های اجرائی برای معاملات ثبت شده نگرانی‌های بعدی او کاهش می‌یابد. (۵-ب از ۱۰)

• علوم تجربی: ص ۳ و ۳۶

• مطالعات اجتماعی: ص ۲۷

۶- ثبت معاملات جز در موارد استثناء به لحاظ شرعی و قانونی پسندیده است. (۶-ب از ۱۰)

• کار و فناوری: ص ۳۸ و ۳۹

• پیام‌های آسمان: ص ۱۴۵ تا ۱۴۷

۷- ثبت، الزامی ترین عامل در جهت امنیت مالکیت و معاملات است. (۷-ب از ۱۰)

• کار و فناوری: پودمان ۲ و ۳ و ۴ و ۵

• پیام‌های آسمان: ص ۱۴۵ تا ۱۴۷

انتظارات در حوزه کنش (مهارت)؛ انتظار می‌رود فرا گیرنده بتواند:

۱- چند معامله مکتوب را نشان دهد و عناصر آن را معلوم کند. (۱-م از ۱۰)

• کار و فناوری: ص ۵۶ (بیمه)

• مطالعات اجتماعی: ص ۲۶

۲- در صورت اجازه والدین، چند نمونه از قراردادهایی را که در خانواده آنها مکتوب شده است نشان داده

و عناصر آنها را بازشناسد. (۲-م از ۱۰)

• مطالعات اجتماعی: ص ۲۷

۳- چند قرارداد مختلف فرضی را مکتوب کند. (۳-م از ۱۰)

• علوم تجربی: ص ۳ و ۳۶

• مطالعات اجتماعی: ص ۲۷

• کار و فناوری: ص ۵۶ و ۵۰ و ۴۸

۴- بگوید در موارد تخلف در قراردادها چگونه می‌تواند از ثبت آنها برای احقاق حق استفاده کند. (۴-م از ۱۰)

• مطالعات اجتماعی: ص ۲۸

۵- احکام مربوط به معاملات ثبت شده را از رساله های عملیه بدست آورد. (۵-م از ۱۰)

• در درس پیام‌های آسمان پرسش‌هایی شرعی پرسیده شود و دانش آموز با جستجوی خودش جواب آنها

را از رساله عملیه استخراج کند.

۶- نمونه‌های ثبت شده در دفاتر ثبت اسناد و املاک را بدست آورد و در مفاد آن دقت کند. (۶-م از ۱۰)

• معلم درس اجتماعی تصویر چند نوع از این قراردادها را به دانش آموزان بدهد و از دانش آموزان بخواهد که عناصر این قراردادها را نشان دهند.

۷- چند مکانی را که ثبت قانونی معاملات و پیگیری انجام تعهدات را به عهده دارند نشان دهد. (۷-م از ۱۰)

• مطالعات اجتماعی: ص ۲۷

۱۱. آشنایی با برخی اعمال مجرمانه (توهین و افترا)

افترا به این معناست که شخصی به نفر دیگر نسبت ارتکاب جرمی را بدهد که واقعیت نداشته باشد. به طور مثال اگر به شخصی نسبت کلاهبرداری بودن بزنیم، در حالی که ثابت شود وی به هیچ وجه کلاهبردار نبوده است، یا نتوانیم ثابت کنیم که کلاهبردار بوده است، افترا اتفاق افتاده است که از لحاظ شرعی و قانونی جرم است و مستحق کیفر است.

زمانی که افترا به صورت شفاهی انجام شود، فرد شاکی باید بتواند آن را ثابت کرده و نسبت به آسیب‌هایی که از بابت این افترا به وجود آمده است، مدارکی محکمه‌پسند همانند اذعان شاهدان افترا ارائه دهد. اما در صورتی که افترا نوشتاری باشد و مثلاً در روزنامه یا نشریه‌ای آورده شود، گرچه آسیب‌هایش بیشتر است ولی اثبات آن بارها ساده‌تر خواهد بود.

توهین زمانی اتفاق می‌افتد که به فردی بصورت رفتاری یا گفتاری هتک حرمتی شود. مثلاً اگر شخصی را با الفاظ رکیک مورد توهین قرار دهند، این عمل توهین و هتک حرمت محسوب می‌شود و البته قانون‌گذار برای آن مجازاتی نیز پیش‌بینی کرده است.

هدف کلی: شناخت برخی انواع تعدی به حقوق دیگران

هدف جزئی: شناسایی عناوین مجرمانه توهین و افترا نسبت به رفتار های حاصل از خشم، یا غیر ارادی و یا ارادی و مجازات های آنها

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بداند:

۱- حدود و تعریف توهین و افتراء چیست. (۱-د از ۱۱)

• کار و فناوری: ص ۲۷ تا ۳۵

• پیام‌های آسمان: ذیل درس یازدهم

۲- در صورت ارتکاب فردی به جرایم فوق چه مجازات‌هایی را باید توقع داشته باشد. (۲-د از ۱۱)

• کار و فناوری: ص ۴۹ (نکات ایمنی)

۳- تاثیر عمد و قصد و علم و اطلاع تا چه حدودی موثر در مجازات است. (۳-د از ۱۱)

• پیام‌های آسمان: ذیل درس یازدهم

۴- اعمال مجرمانه نه تنها از نظر جامعه جرم است بلکه مستحق مجازات الهی نیز هست. (۴-د از ۱۱)

• آموزش قرآن: ص ۷۶، آیه ۴۹

۵- آبروی هر فرد گرامی‌ترین داشته هر فرد است و از بین بردن آن چگونه باعث خشم خداوند می‌شود و

چه عواقب وحشتناک اخروی برای مرتکب به آن وجود دارد. (۵-د از ۱۱)

• آموزش قرآن: ص ۷۶، آیه ۴۹

• عربی: ص ۲۴ شماره ۴

• پیام‌های آسمان: ذیل درس یازدهم

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسد:

۱- اعمال مجرمانه توهین و افتراء از لحاظ شرع و قانون رفتاری ناپسند و غیر اخلاقی است. (۱-ب از ۱۱)

- مطالعات اجتماعی: ص ۹

- پیام‌های آسمان: ذیل درس یازدهم

۲- فرد ملزم است از رفتارهای مجرمانه توهین و افتراء پرهیز نماید تا مشمول خشم اجتماعی و مجازات عمومی نگردد. (۲-ب از ۱۱)

- مطالعات اجتماعی: ص ۹

۳- هرگونه مطلبی را به زبان نیاورد و تا امری برای او مسلم نشده است از ذکر آن خود داری کند زیرا احتمال زیادی دارد که مرتکب تهمت و یا هتک حیثیت شود. (۳-ب از ۱۱)

- آموزش قرآن: ص ۱۰۵، آیه ۲

- پیام‌های آسمان: ذیل درس پانزدهم

۴- از آنجا که این موارد در فضای مجازی بسیار اتفاق می‌افتد بسیار مواظب باشد که در شبکه‌های اجتماعی هر مطلبی را نپذیرد و فقط آنهایی را نشر دهد که برای او فایده مند بودن انتشار آنها مسلم است. (۴-ب از ۱۱)

- کار و فناوری (کسب و کار اینترنتی): ص ۴۸

- ضمن تمرین‌های درس‌های رایانه

۵- تهمت و افتراء برای او منفور باشد. (۵-ب از ۱۱)

- عربی: ص ۴۹ شماره ۴

- آموزش قرآن: ص ۱۰۵، آیه ۲

انتظارات در حوزه کنش (مهارت): انتظار می‌رود فرا گیرنده بتواند:

۱- چند مورد افتراء و توهین که در جامعه اتفاق افتاده است نشان دهد و مجرمانه بودن آن را نشان دهد. (۱-م از ۱۱)

- ضمن تمرین‌های درس‌های رایانه
  - پیام‌های آسمان: ص ۱۵۱ و ۱۵۲
- ۲- چندین مورد از این جرایم را در فضای مجازی نشان دهد و نفرت خود را از این اعمال بیان کند. (۲-م از ۱۱)
- کار و فناوری: پودمان سوم
- ۳- چند مورد از مجازات‌هایی که برخی افراد بخاطر توهین و افتراء شده‌اند با ذکر مورد نشان دهد. (۳-م از ۱۱)
- ضمن تمرین‌های درس‌های رایانه
  - پیام‌های آسمان: ص ۱۵۱ و ۱۵۲
- ۴- سعی کند از بیان هر مطلبی پرهیز داشته باشد و در بیان بسیاری مطالب سکوت کند. (۴-م از ۱۱)
- پیام‌های آسمان: ص ۱۴۸
- ۵- از آبروی کسی که مورد غیبت یا تهمت و یا هتک حیثیت شده است دفاع کند. (۵-م از ۱۱)
- پیام‌های آسمان: ص ۱۵۱ و ۱۵۲
- ۶- در مقابل کسانی که این اعمال مجرمانه را انجام می‌دهند بایستد و نفرت خود را از اعمال آنها نشان دهد. (۶-م از ۱۱)
- پیام‌های آسمان: ص ۱۴۸
- ۷- با فهم این موضوع در جامعه از خود فردی قانونمند ارائه نماید. (۷-م از ۱۱)
- آموزش قرآن: ص ۵۲ آیه ۴۷
  - آموزش قرآن: ص ۱۰۵، آیه ۲

۱۲. آشنایی با برخی اعمال مجرمانه (سرقت)

دزدی یا سرقت در حقوق کیفری گرفتن غیرقانونی اموال دیگران بدون رضایت آنهاست. دزدی اینگونه نیز تعریف می‌شود: سوء استفاده از جهل یا غفلت شخصی برای به دست آوردن بخشی از اموال مادی یا معنوی وی به نفع خود یا دیگران. از آنجا که سرقت امنیت افراد جامعه و اموال آنها را به خطر می‌اندازد و اضطراب اجتماعی بوجود می‌آورد از لحاظ اجتماعی هم جرم است، یعنی در سرقت نه تنها صاحب حق متضرر شده است و حکومت باید او را برای بدست آوردن حقیش یاری کند بلکه سارق باید بخاطر ناامنی مالکیت در جامعه نیز مورد بازخواست و مجازات قرار گیرد. سرقت تنها در مورد اموال مادی شخص نیست بلکه ممکن است مالکیت‌های معنوی افراد نیز مورد دستبرد واقع شود.

هدف کلی: شناخت عنوان مجرمانه سرقت

هدف جزئی: آشنایی با مصداق‌های متفاوت سرقت و نحوه مواجهه و مجازات شرع و قانون در صورت وقوع آنها

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بداند:

- ۱- حق الناس چیست و بی‌توجهی به آن چه عواقب شدید اخروی دارد. (۱-د از ۱۲)
  - علوم تجربی: ص ۳ و ۳۶ و ۴۹ و ۶۰ و ۷۵
  - کار و فن: هنگام تدریس ابزارشناسی
  - اجتماعی: ص ۱۶
  - آموزش قرآن: ص ۷۶، آیه ۴۹ و ص ۹۲، آیه ۴۷
- ۲- تعریف عنوان مجرمانه سرقت چیست عناصر آن کدام هستند. (۲-د از ۱۲)
  - پیام‌های آسمان: بطور مستقل در این باره بحث شود.
- ۳- فرق سرقت مادی و معنوی چیست. (۳-د از ۱۲)
  - جغرافی: ص ۹۴ (بخش گردشگری ایران)
  - علوم تجربی: ص ۳
  - فارسی: ص ۹۶
- ۴- سرقت بصورت‌های متفاوتی انجام می‌شود که برخی از انواع آن باید آشنا شد. (۴-د از ۱۲)
  - فارسی: ص ۹۶
  - علوم تجربی: ص ۳۶ و ۴۹ و ۶۰ و ۷۵
  - جغرافی: ص ۹۴
  - مطالعات اجتماعی: ص ۱۶
- ۵- سارقان چه توجیه‌های غلطی برای انجام آن بیان می‌کنند. (۵-د از ۱۲)
  - علوم تجربی: ص ۳ و ۳۶ و ۴۹ و ۶۰ و ۷۵
- ۶- جامعه در مقابل آن چه عکس‌العملی را نشان می‌دهد. (۶-د از ۱۲)
  - مطالعات اجتماعی: ص ۱۶

• علوم تجربی: ص ۶۰

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسد:

۱- از هرنوع سرقت باید بیزار بود. (۱-ب از ۱۲)

• تفکر و سبک زندگی: ص ۸

• جغرافی: ص ۹۰

۲- تعدی به حقوق و اموال دیگران غیر اخلاقی و ناپسند است و توجیه‌هایی که برای آن می‌شود بی اعتبار است. (۲-ب از ۱۲)

• پیام‌های آسمان: بطور مستقل در این باره بحث شود.

۳- مجازات شدیدی از سوی شارع و قانون‌گذار برای آن در نظر گرفته شده است. (۳-ب از ۱۲)

• علوم تجربی: ص ۶۰ و ۷۵

• فارسی: ص ۹۶

• جغرافی: ص ۹۲

۴- سرقت از بیت المال نسبت به سرقت از افراد، گناه بزرگتری است. (۴-ب از ۱۲)

• علوم تجربی: ص ۳۶ و ۴۹ و ۶۰ و ۷۵

۵- سرقت‌های معنوی هم وجود دارد. (۵-ب از ۱۲)

• کار و فناوری: ص ۴۹ (نکات ایمنی)

• علوم تجربی: ص ۳

• کار و فناوری: ص ۳۴ (گام سوم)

• جغرافی: ص ۹۴

• مطالعات اجتماعی: ص ۳۵

۶- حتی اگر اموال مسروقه از سارق گرفته شود و صاحب مال هم رضایت دهد هنوز وجه اجتماعی جرم

باقی است و سارق از این بابت هنوز مستحق مجازات است. (۶-ب از ۱۲)

- جغرافی: ص ۹۴
- مطالعات اجتماعی: ص ۱۴
- علوم تجربی: ص ۳

انتظارات در حوزه کنش (مهارت): انتظار می‌رود فرا گیرنده بتواند:

۱- مفهوم عمل مجرمانه سرقت را شناخته و عناصر آن را بتواند بیان کند. (۱-م از ۱۲)

- پیام‌های آسمان: بطور مستقل در این باره بحث شود.

۲- برخی مجازات‌های سرقت را بگوید. (۲-م از ۱۲)

- تربیت بدنی

۳- نمونه‌های متفاوتی از سرقت را بیان کند. (۳-م از ۱۲)

- کار و فناوری: ص ۱۵۷ (امنیت)

- جغرافی: ص ۹۴

- مطالعات اجتماعی: ص ۳۵

- علوم تجربی: ص ۳ و ۴۹ و ۶۰ و ۷۵

- تربیت بدنی

۴- چند ماجرا از سارقینی را که بالاخره دستگیر و مجازات شده‌اند از صفحه حوادث بیان کند. (۴-م از ۱۲)

- علوم تجربی: ص ۱۷

- مطالعات اجتماعی: ص ۲۲

۵- عواقب اخروی انواع سرقت‌ها را بیان کند. (۵-م از ۱۲)

- آموزش قرآن: ص ۴۴، آیه ۳

• آموزش قرآن: ص ۷۶، آیه ۴۹

۶- تفاوت گناه و عقوبت سرقت و رعایت نکردن حق الناس را با سایر گناهان نشان دهد. (۶-م از ۱۲)

• پیام های آسمان: بطور مستقل در این باره بحث شود.

۷- نشان دهد در مواردی که مورد سرقت واقع شده است به چه طریق می تواند از مراجع قانونی برای

احقاق حق خود پیگیری کند. (۷-م از ۱۲)

• علوم تجربی: ص ۳

• جغرافی: ص ۹۴

۱۳. حقوق افراد در حفاظت شدن از سوء استفاده های جنسی و وظیفه جامعه در پیشگیری از بزهدیدگی جرایم جنسی مخصوصا در کودکان.

جرایم جنسی بسیاری وجود دارد که مجرمان آن با آگاهی و اختیار خود و طرف مقابل آنها را مرتکب می‌شوند. اما کسانی که به آگاهی‌های جنسی دست نیافته‌اند همانند کودکان و نوجوانان در حالی که نمی‌توان برای آنها اختیاری در آن سنین در پذیرش اعمال مجرمانه قائل شد ممکن است توسط کسانی دیگر مورد سوء استفاده جنسی به صورت‌های مختلف قرار گیرند. از آنجا که خود این افراد هنوز عقل و درایت لازم را در پذیرش یا عدم پذیرش این اعمال مجرمانه ندارند لذا حکومت باید انواع روشها را بکار گیرد تا این بزها متوجه آنها نشود. یعنی کودکان حق دارند در جامعه مورد حمایت واقع شوند تا از آنها در برابر اینگونه روابط نامشروع محافظت گردد.

مراقبت جنسی از کودک از ابتدای تولد از طریق آموزش‌های پدر و مادر شکل می‌گیرد. لازم است قبل از همه این‌ها و به عنوان پیش‌نیاز، محیط رشد کودک طوری ساماندهی بشود که پیام «حرمت تن» به کودک منتقل بشود. نگاهداشتن «حرمت تن» وجهی از صفت پسندیده «حیاء» است. مفهوم حیاء گسترده تر است و شامل چیزی که می‌بینیم و می‌شنویم و یا حتی چیزی که فکر می‌کنیم هم می‌شود. مطلوب ما هم این است که فرزند ما در نوجوانی و بزرگسالی به این مرحله برسد و به همین خاطر در خردسالی و کودکی باید مفهوم «حریم» برای او جاییفتد و به او یاد داد که موظف است حریم خود را محافظت کند. اما

او به تنهایی نباید به حفظ حریم خود اقدام کند، بلکه جامعه و حاکمیت باید تمامی بسترهای لازم را برای محافظت از حریم او نیز انجام دهد و او را از بزه‌دیدگی در این موارد مصون نماید.

هدف کلی: آگاهی بخشی کودکان و نوجوانان نسبت به تعدی‌های جنسی و حفاظت آنها در قبال آن

هدف جزئی: اطلاع از جرائم جنسی نسبت به کودکان و نوجوانان و نحوه مراقبت جامعه و حکومت از آنها و درک وظایف پیشگیرانه حکومت در اینگونه موارد

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بداند:

۱- تمایلات جنسی غریزه‌ای خدادادی است که فقط روابط جنسی بین زن و شوهر برای بقای نسل پسندیده است و در موارد دیگر از لحاظ شرعی ممنوع و مستحق مجازات دنیوی و اخروی است. (۱-د از ۱۳)

• پیام‌های آسمان: ص ۹۳

• آموزش قرآن: ص ۹۶، آیه ۷۴

• آموزش قرآن: ص ۱۰۵، آیه ۵ تا ۷

• معلم پرورشی یا معلم پیام‌های آسمان بطور مستقل در این باره در یک جلسه بحث کند.

۲- سوء استفاده جنسی در چه مواردی اتفاق می‌افتد. (۲-د از ۱۳)

• معلم پرورشی یا معلم پیام‌های آسمان بطور مستقل در این باره در یک جلسه بحث کند.

۳- حریم‌های شخصی انسان کدام‌ها هستند. (۳-د از ۱۳)

• پیام‌های آسمان: ص ۱۳۱

۴- حیا چیست و چگونه باید آن را تقویت کرد. (۴-د از ۱۳)

- پیام‌های آسمان: ذیل درس دوازدهم
- ۵- برخی احکام جنسی را از رساله عملیه می‌توان بدست آورد. (۵-د از ۱۳)
- پیام‌های آسمان: ص ۹۴
- ۶- اید از اطلاعات غلط در این باره پرهیز کرد و سوالهای خود را از افراد صالح پرسید. (۶-د از ۱۳)
- پیام‌های آسمان: ص ۹۵
- ۷- چه مواردی می‌تواند تجاوز به حریم شخصی فرد در زمینه مسائل جنسی باشد و کودکان و نوجوانان در قبال آن چه کارهایی باید بکنند. (۷-د از ۱۳)
- معلم پرورشی یا معلم پیام‌های آسمان بطور مستقل در این باره در یک جلسه بحث کند.
- ۸- کودکان و نوجوانان باید چه اقدامات پیشگیرانه‌ای در این باره انجام دهند. (۸-د از ۱۳)
- معلم پرورشی یا معلم پیام‌های آسمان بطور مستقل در این باره در یک جلسه بحث کند.

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسد:

- ۱- حفظ «حیا» از زینده‌ترین خصلت‌های اخلاقی است. (۱-ب از ۱۳)
  - آموزش قرآن: ص ۱۰۵، آیه ۵ تا ۷
  - پیام‌های آسمان: ذیل درس دوازدهم
- ۲- از بی‌حیائی‌ها نفرت داشته باشد. (۲-ب از ۱۳)
  - فارسی: ۳۲ تا ۳۳
  - پیام‌های آسمان: ذیل درس دوازدهم
- ۳- در برابر تمایلات جنسی باید خویشتن دار باشد. (۳-ب از ۱۳)
  - فارسی: ۳۲ تا ۳۳
  - پیام‌های آسمان: ذیل درس دوازدهم

- ۴- خداوند اجازه هیچگونه تعدی به حریم شخصی بدنی او نداده است. (۴-ب از ۱۳)
- معلم پرورشی یا معلم پیام‌های آسمان بطور مستقل در این باره در یک جلسه بحث کند.
- ۵- باید از حریم شخصی بدنی اش محافظت کند و در مقابل کسانی که به حریم او می‌خواهند تجاوز کنند باید بایستد و از مقابله با آنها نه بترسد و نه خجالت بکشد. (۵-ب از ۱۳)
- معلم پرورشی یا معلم پیام‌های آسمان بطور مستقل در این باره در یک جلسه بحث کند.
- ۶- در دفاع از حریم شخصی بدنی اش از پدر و مادر یا بزرگترهایی که صالح و با تقوا هستند کمک بگیرد. (۶-ب از ۱۳)
- معلم پرورشی یا معلم پیام‌های آسمان بطور مستقل در این باره در یک جلسه بحث کند.
- ۷- در صورت مورد تجاوز واقع شدن، مراجعی قانونی برای اعاده حیثیت و مجازات متجاوز وجود دارد. (۷-ب از ۱۳)
- معلم پرورشی یا معلم پیام‌های آسمان بطور مستقل در این باره در یک جلسه بحث کند.
- انتظارات در حوزه کنش (مهارت)؛ انتظار می‌رود فرا گیرنده بتواند:
- ۱- قدرت «نه گفتن» را داشته باشد و شجاعت مقابله با گناهکاران مخصوصاً وقتی که به حریم او تجاوز می‌کنند داشته باشد. (۱-م از ۱۳)
- معلم پرورشی یا معلم پیام‌های آسمان بطور مستقل در این باره در یک جلسه بحث کند.
  - پیام‌های آسمان: ص ۱۳۲
- ۲- حیای زبان، چشم، گوش و بدن داشته باشد و آن را تقویت کند. (۲-م از ۱۳)
- پیام‌های آسمان: ص ۱۲۸
  - آموزش قرآن: ص ۱۰۵، آیه ۵ تا ۷
- ۳- نفرت خود را از بی حیائی‌ها نشان دهد. (۳-م از ۱۳)

• آموزش قرآن: ص ۹۶، آیه ۷۴

• پیام‌های آسمان: ص ۱۳۲

۴- اقدامات پیشگیرانه لازم را برای حفظ حریم بدنی اش داشته باشد. (۴-م از ۱۳)

• پیام‌های آسمان: ص ۱۳۰

۵- از حضور در مجامع و یا گفتگوهایی که حیاء را در بیان خود و روابطشان رعایت نمی‌کنند خود داری کند. (۵-م از ۱۳)

• پیام‌های آسمان: ص ۱۳۱

۶- از کودکی و نوجوانی خویشتنداری را در خود تقویت کند. (۶-م از ۱۳)

• پیام‌های آسمان: ص ۲۷

• آموزش قرآن: ص ۱۰۵، آیه ۵ تا ۷

۷- انواع راه‌های مقابله با شرایطی که به حریم بدنی او تعدی می‌شود توضیح دهد. (۷-م از ۱۳)

• معلم پرورشی یا معلم پیام‌های آسمان بطور مستقل در این باره در یک جلسه بحث کند.

۱۴. حقوق افراد جامعه در پیشگیری از بزه‌دیدگی ناشی از انتشار اطلاعات در فضای مجازی

در ده سال اخیر فضای مجازی مجرای بسیاری فعالیت‌های خبری، آموزشی، تجاری، بانکی، تبادل اطلاعات، ابراز دوستی، تبادل عکس‌ها و فیلمها، آموزش و اطلاع‌رسانی و تبلیغات و غیره گردیده است. اما معدودی از خلافکاران سعی می‌کنند از این مزایای فضای مجازی در جهت سوء استفاده، شبیه افکنی، سرقت اموال یا اطلاعات خصوصی افراد، کلاهبرداری، تهدید و ارباب، بی‌حیائی و بی‌عفتی، ترویج خشونت و غیره استفاده کنند. به این جهت هر یک از افراد جامعه حق دارد که از دولت بخواهد در قبال این بزه‌های متعدد از او حمایت شود و مانع ضرر دیدن افراد گردد که مهم‌ترین آنها پیشگیری از بسترهایی است که می‌تواند موجب این اقدامات خلاف شود.

هدف کلی: آشنایی با وظایف حکومت برای پیشگیری و مقابله با جرایم ناشی از انتشار اطلاعات در فضای مجازی.

هدف جزئی: شناخت حقوق هر فرد در قبال کسانی که اطلاعاتش را در فضای مجازی نشر می‌دهند و چگونگی احقاق این حقوق

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بداند:

- ۱- اطلاع داشتن از انواع بزه‌ها در فضای مجازی حق اوست و جامعه و مراجع قانونی باید او را به این موارد و راه‌های مقابله با آن آگاه کنند. (۱-د از ۱۴)
- در کنار آموزش‌های رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مستقیماً طی یک جزوه آموخته می‌شود
- ۲- برخی از حقوق افراد در فضای مجازی چیست. (۲-د از ۱۴)
- در کنار آموزش‌های رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مستقیماً طی یک جزوه آموخته می‌شود
- ۳- برای استفاده از فضای مجازی چه قوانین و مقرراتی وجود دارد. (۳-د از ۱۴)
- در کنار آموزش‌های رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مستقیماً طی یک جزوه آموخته می‌شود
- ۴- مراجع تعیین مقررات و نظارت بر استفاده از این فضا کدامند. (۴-د از ۱۴)
- در کنار آموزش‌های رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مستقیماً طی یک جزوه آموخته می‌شود
- ۵- برخی بزه‌هایی که در فضای مجازی امکان دارد در معرض آن واقع شود کدام‌ها هستند و چگونه چنین مواردی اتفاق می‌افتد. (۵-د از ۱۴)
- در کنار آموزش‌های رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مستقیماً طی یک جزوه آموخته می‌شود
- ۶- حقوق او در قبال آنها که اطلاعاتش را در فضای مجازی نشر می‌دهند چیست. (۶-د از ۱۴)
- در کنار آموزش‌های رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مستقیماً طی یک جزوه آموخته می‌شود
- ۷- حریم خصوصی در فضای مجازی به چه معنایی است. (۷-د از ۱۴)
- در کنار آموزش‌های رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مستقیماً طی یک جزوه آموخته می‌شود

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسد:

- ۱- اصل بر این است که این فضا و امکانات آن ابزاری برای بهره برداری بهینه است. (۱-ب از ۱۴)
- در فعالیتهای رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مورد بحث قرار می‌گیرد.

۲- استفاده غیر قانونی از این فضا می تواند موضوع ادعای حقوقی و کیفری از سوی اشخاص حقوقی و حقیقی باشد. (۲-ب از ۱۴)

• در فعالیتهای رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مورد بحث قرار می گیرد.

۳- اشتباه در بکار گیری از این ابزار می تواند صدمات جبران ناپذیری به افراد جامعه وارد کند. (۳-ب از ۱۴)

• در فعالیتهای رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مورد بحث قرار می گیرد.

۴- باید نسبت به نشر اطلاعاتش در فضای مجازی حساس باشد. (۴-ب از ۱۴)

• در فعالیتهای رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مورد بحث قرار می گیرد.

۵- نشر برخی از اطلاعاتش در فضای مجازی می تواند برخی عواقب را برای او داشته باشد. (۵-ب از ۱۴)

• در فعالیتهای رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مورد بحث قرار می گیرد.

انتظارات در حوزه کنش (مهارت)؛ انتظار می رود فرا گیرنده بتواند:

۱- حدود قانونی استفاده از فضای مجازی را تشخیص دهد. (۱-م از ۱۴)

• در فعالیتهای رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مورد سوال قرا می گیرد و ارزیابی می شود.

۲- با بهره گیری مناسب از این فضا منافع علمی و اقتصادی را حاصل نماید. (۲-م از ۱۴)

• در فعالیتهای رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مورد سوال قرا می گیرد و ارزیابی می شود.

۳- از همکاری مراجع قانونی در زمان مناسب بهره مند شود. (۳-م از ۱۴)

• در فعالیتهای رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی تمرین هایی در این زمینه انجام شود.

۴- نشر اطلاعات او در فضای مجازی می تواند موجب چه بزه هایی از جانب دیگری گردد. (۴-م از ۱۴)

• در فعالیتهای رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مورد سوال قرا می گیرد و ارزیابی می شود.

۵- حساسیت های لازم را در نشر اطلاعاتش در فضای مجازی داشته باشد. (۵-م از ۱۴)

• در فعالیتهای رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مورد سوال قرا می گیرد و ارزیابی می شود.

۶- از حریم خصوصی خود در فضای مجازی محافظت کند. (۶-م از ۱۴)

- در فعالیتهای رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مورد سوال قرا می‌گیرد و ارزیابی می‌شود.
- ۷- برخی مواردی که می‌تواند حریم خصوصی او را خدشه دار کند نشان دهد. (۷-م از ۱۴)
- در فعالیتهای رایانه‌ای مرتبط با فضای مجازی مورد سوال قرا می‌گیرد و ارزیابی می‌شود.

۱۵. مراجع حل و فصل دعوا و احقاق حق؛ نیروی انتظامی (پلیس)

احقاق حق به معنای رسانیدن حق به کسی است که چنان حقی را به موجب شرع یا قانون داراست. نیروی انتظامی یکی از عواملی است که باید این اقدام را بکند. نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران یا به طور مخفف «ناجا» پلیس ایران است که در سال ۱۳۷۰ خورشیدی از ترکیب شدن شهربانی جمهوری اسلامی ایران و ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران و نیز کمیته انقلاب اسلامی به وجود آمد و در حال حاضر به طور رسمی نیروی اصلی مسئول حفظ امنیت داخلی ایران است. اکنون نیروی انتظامی (پلیس) در ایران وظایف متعددی دارد و به بخش های مختلفی تقسیم می شود. بیشتر بخش های نیروی انتظامی وظیفه امنیتی و انتظامی دارند و دارای نیروهای مسلح هستند. اما برخی بخش ها نیز بیشتر جنبه خدمات اجتماعی و دولتی دارد مانند صدور گذرنامه، راهنمایی و رانندگی، پلیس راه، رسیدگی اولیه به دعوی افراد نسبت به هم. دانش آموزان باید نسبت به وظایف و حدود اختیارات این نیرو آشنا باشند تا در مواقع لزوم بتوانند تحت حمایت آنها قرار گیرند.

هدف کلی: آگاهی و شناخت پلیس یا نیروی انتظامی

هدف جزئی: آشنایی با مأموریت های پلیس و حدود آن و خدماتی که می توان از آنها توقع داشت

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده بدانند:

- ۱- نیروی انتظامی یا پلیس چه وظایفی را در جامعه دارد و او چه وظایفی را در مقابل پلیس دارد. (۱-د از ۱۵)
  - طی یک برنامه نصف روزه (همانند برنامه‌های آتش نشانی) از پلیس آشنا به مسائل خواسته می‌شود در مدرسه حضور یافته و توضیح می‌دهد.
- ۲- حدود اختیارات پلیس کدام است و انجام چه مواردی را نمی‌توان از پلیس انتظار داشت. (۲-د از ۱۵)
  - طی یک برنامه نصف روزه پلیس در مدرسه حضور یافته و توضیح می‌دهد.
- ۳- چگونه می‌تواند از همکاری پلیس یا نیروی انتظامی بهره‌مند گردد. (۳-د از ۱۵)
  - طی یک برنامه نصف روزه پلیس در مدرسه حضور یافته و توضیح می‌دهد.
- ۴- اهمیت و تاثیرات پلیس در جامعه چیست. (۴-د از ۱۵)
  - طی یک برنامه نصف روزه پلیس در مدرسه حضور یافته و توضیح می‌دهد.
- ۵- افراد صالح باید پشت‌گرم به پلیس باشند و افراد بزهکار باید از او بترسند. (۵-د از ۱۵)
  - طی یک برنامه نصف روزه پلیس در مدرسه حضور یافته و توضیح می‌دهد.

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسند:

- ۱- پلیس یا نیروی انتظامی برای حفاظت و اجرای قانون در جامعه ضروری است. (۱-ب از ۱۵)
  - در تعامل مستقیم با پلیس و گفتگو با او به این بینش می‌رسد.
- ۲- امنیت و آرامش جامعه مدیون فعالیت مثبت پلیس است. (۲-ب از ۱۵)
  - در تعامل مستقیم با پلیس و گفتگو با او به این بینش می‌رسد.
- ۳- همکاری با این نیرو از تکالیف شهروندی محسوب می‌شود. (۳-ب از ۱۵)
  - در تعامل مستقیم با پلیس و گفتگو با او به این بینش می‌رسد.
- ۴- می‌تواند برای احقاق حقوق شهروندی خود از پلیس کمک بطلبد. (۴-ب از ۱۵)

- در تعامل مستقیم با پلیس و گفتگو با او به این بینش می‌رسد.

انتظارات در حوزه کنش (مهارت)؛ انتظار می‌رود فرا گیرنده بتواند:

- ۱- وظایف و اختیارات پلیس را بیان کند. (۱-م از ۱۵)
  - با پرسش‌های پلیس این توانایی را نشان می‌دهد
- ۲- اهمیت و فواید اقدامات پلیس را نشان دهد و نشان دهد که اگر پلیس نبود چه مشکلاتی برای جامعه پیش می‌آمد. (۲-م از ۱۵)
  - با پرسش‌های پلیس این توانایی را نشان می‌دهد
- ۳- با همفکری با خانواده، مواردی که خانواده آنها از مساعدت پلیس بهره‌مند شده‌اند بیان کند. (۳-م از ۱۵)
  - در خانواده درباره آن بحث می‌کنند و هریک از دانش آموزان این موارد را می‌نویسند و در کلاس بحث می‌کنند
- ۴- نزدیکترین کلانتری به خانه و مدرسه خود را با آدرس و شماره تلفن نشان دهد. (۴-م از ۱۵)
  - با پرس و جو این موارد را بدست می‌آورد و هریک در مدرسه آن را به معلم پرورشی نشان می‌دهد.
- ۵- پلیس ۱۱۰ را معرفی کند و چگونگی مساعدت‌های آن را بیان کند. (۵-م از ۱۵)
  - با پرسش‌های پلیس این توانایی را نشان می‌دهد
- ۶- برخی موارد که از حدود وظایف پلیس بیرون است نشان دهد. (۶-م از ۱۵)
  - با پرسش‌های پلیس این توانایی را نشان می‌دهد.

۱۶. احترام به قوانین و حقوق دیگران و اهمیت دادن به تکالیف خود در قبال آنها

یکی از وظایف هر فرد در زندگی با دیگر مردم شهر، روستا و یا کشور خود این است که حقوقی که آن دیگران دارند و موجب وظیفه ای از طرف او نسبت به دیگران می گردد نه تنها محترم بشمارد، بلکه تمام سعی خود را بکند که حقوق آنها توسط او خدشه دار نشود. یکی دیگر از وظایف هر شهروند آن است که تکالیفی که در قبال دیگران دارد آن تکالیف را انجام دهد. یکی از تکالیف هر فرد آن است که قوانینی که از مجرای قانونی مصوب شده است احترام بگذارد و ضمن آشنایی با این قوانین مرتبط با نوع فعالیت هر فرد، برنامه های زندگی و کاری خود را در چهارچوب آن قوانین انجام دهد و عملاً نشان دهد که رعایت قوانین مورد احترام اوست.

نظام جمهوری اسلامی ایران با هدف اعتلای حقوق شهروندی در قالب مردم سالاری دینی تشکیل یافته است. از آن جاکه آزادی از محورهای اساسی و از آرمان ها و اهداف اصلی انقلاب اسلامی ایران بوده است، در قانون اساسی اصول متعددی به حقوق و آزادی های فردی، اجتماعی، قضایی مردم اختصاص داده شده است. احترام به حقوق دیگران باعث امنیت و آرامش و نشاط جامعه می شود. باید باور به رعایت الزامات حقوق دیگران در اذهان مردم ایجاد شود تا همه اعضای جامعه حافظ و نگهبان فرهنگ مدنی باشند و در راستای ارتقای آن بکوشند.

آدمی در زندگی اجتماعی خود ناگزیر است آنچه را که از مردم انتظار انجام آن را دارد، خود مقید به

رعایت آن باشد و با مردم آن گونه رفتار کند که توقع دارد با وی رفتار شود. اگر راستی و درستی را خوش دارد، وفاداری و پایبندی به عهد و پیمان را می پسندد و دوست دارد جان، مال، آبرو و ناموسش محترم باشد، اگر از بخل و کینه و حسد دیگران نسبت به خودش بیزار است و از مردم انتظار خیرخواهی و احسان دارد و دوست دارد دیگران اعمال او را حمل به صحت کنند و به او خوشبین باشند، اگر تعدی و تجاوز دیگران به حقوقش را (هر چند اندک باشد) زشت و نکوهیده می داند، اگر متوقع است که دیگران به حقوق او احترام گذارند و برایش ارزش قائل شوند، خود نیز باید در این امور پیشقدم بوده و حقوق دیگران را محترم شمرد و ارزش آنان را حفظ کند. یکی از مهم ترین مولفه های حقوق شهروندی رعایت احترام به حقوق دیگران در روابط اجتماعی است، «أَحِبُّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ؛ آن چه را برای مردم می خواهی، برای خود نیز بخواه»

هدف کلی: لزوم شناخت حقوق دیگران و احترام به آن

هدف جزئی: اهمیت رعایت حقوق دیگران و احترام به آنها و درک وظایف خود در قبال حقوق دیگران

انتظارات در حوزه دانش؛ انتظار می رود فراگیرنده بداند:

۱- حقوق اساسی هر انسان (حتی جنین) چیست و منشا الهی آن چگونه است. (۱-د از ۱۶)

• مطالعات اجتماعی: ص ۲

۲- اجمالا فلسفه قانون گذاری و نحوه مشروعیت یافتن آن را بداند. (۲-د از ۱۶)

• مطالعات اجتماعی: ص ۱۹

۳- بین قوانین الهی و قوانین مدنی چه تفاوت هایی است نمونه هایی از هر یک چیست. (۳-د از ۱۶)

• آموزش قرآن: ص ۲۵، آیه ۵۲

۴- اهمیت ضمانت اجرایی قانون چیست و قانونگذار برای ضمانت اجرایی قانون چه مراجع و قوانین دیگری وضع کرده است. (۴-د از ۱۶)

• در کنار درس اجتماعی مستقلاً بحث می‌شود.

۵- چرا باید برای رعایت نکردن قانون مجازات تعیین گردد و فایده مجازات چیست. (۵-د از ۱۶)

• در کنار درس اجتماعی مستقلاً بحث می‌شود.

۶- برای اینکه فردی مشمول مجازات اجتماعی نگردد باید قانون را رعایت کند. (۶-د از ۱۶)

• مطالعات اجتماعی: ص ۱۶

۷- فرق قانون، مقررات، آیین نامه چیست و محدوده هر کدام چگونه است. (۷-د از ۱۶)

• مطالعات اجتماعی: ص ۱۷

۸- بر اساس فلسفه قانونگذاری، باید به تمامی قوانین احترام بگذارد حتی اگر از نظر او این قانون اشتباه باشد یا عواقب مناسبی نداشته باشد. (۸-د از ۱۶)

• در کنار درس اجتماعی مستقلاً بحث می‌شود.

۹- حق الناس چیست و اهمیت رعایت آن را از لحاظ اخروی و دنیوی از چه جهت است. (۹-د از ۱۶)

• عربی: ص ۲۰ شماره ۳

• آموزش قرآن: ص ۱۰۵، آیه ۸

۱۰- چه وظایفی در قبال حقوق دیگران بر عهده اوست. (۱۰-د از ۱۶)

• در کنار درس اول اجتماعی بحث می‌شود.

انتظارات در حوزه بینش؛ انتظار می‌رود فراگیرنده به این بینش برسد:

۱- بسیاری از حقوق دیگران از بابت جعل الهی است و در محدوده شرع است. (۱-ب از ۱۶)

- مطالعات اجتماعی: ص ۷

۲- جامعه برای حفظ حقوق هر فرد، مقرراتی را وضع و آنرا در سایه حمایت خود قراردادده است. (۲-ب از ۱۶)

- مطالعات اجتماعی: ص ۱۷

۳- رعایت حقوق هر فرد در سایه احترام به حقوق دیگران است. (۳-ب از ۱۶)

- مطالعات اجتماعی: ص ۶

۴- رعایت حقوق دیگران جنبه اخلاقی و قانونی دارد و همیشه یک ارزش اجتماعی محسوب می گردد. (۴-ب از ۱۶)

- مطالعات اجتماعی: ص ۶

۵- بی توجهی و تزییع حقوق دیگران حتی اگر از دید نهادهای انتظامی مخفی بماند از نظارت خداوند مخفی نیست و فرد باید در قیامت پاسخگوی آن باشد. (۵-ب از ۱۶)

- آموزش قرآن: ص ۱۰۵، آیه ۸

۶- مجازات هنجار شکنان از سوی شارع بدلیل حمایت او از سلامت اجتماع و احقاق حق دیگران است. (۶-ب از ۱۶)

- آموزش قرآن: ص ۴۴، آیه ۳

انتظارات در حوزه کنش (مهارت): انتظار می رود فرا گیرنده بتواند:

۱- برخی از حقوق دیگران را نسبت به خود بیان کند. (۱-م از ۱۶)

- تفکر و سبک زندگی: ص ۷۴

- مطالعات اجتماعی: ص ۳ و ۴ و ۵

- آموزش قرآن: ص ۱۰۵، آیه ۸

۲- وظایف که بر گردن او نسبت به حقوق دیگران است بیان کند. (۲-م از ۱۶)

- تفکر و سبک زندگی: ص ۷۷
- مطالعات اجتماعی: ص ۸ و ۹ و ۱۱
- ۳- معنای احترام به حقوق دیگران را در مواردی نشان دهد. (۳-م از ۱۶)
- تفکر و سبک زندگی: ص ۷۷
- مطالعات اجتماعی: ص ۸ و ۹
- ۴- جدای از تکالیف قانونی، احترام به حقوق دیگران را از وظایف انسانی خود بداند. (۴-م از ۱۶)
- مطالعات اجتماعی: ص ۶
- ۵- از مراجع قانونی برای رعایت و حفظ حقوق خود و دیگران در زمان لازم استفاده مناسب قانونی نماید. (۵- از ۱۶)
- در فعالیتهای پرورشی با بحث و تبادل نظر این توانایی خود را نشان می دهد.
- ۶- حد و مرز قانونی حقوق خود و دیگران را تشخیص دهد. (۶-م از ۱۶)
- در فعالیتهای پرورشی با بحث و تبادل نظر این توانایی خود را نشان می دهد.
- ۷- از قانون و ضمانت اجرایی آن دفاع کند. (۷-م از ۱۶)
- در فعالیتهای پرورشی با بحث و تبادل نظر این توانایی خود را نشان می دهد.